

Ochrana přírody v Německu

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. et Mgr. Irena Býčková

Vypracovala:

Kamila Doležalová

Brno 2016

Zadání bakalářské práce

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Ochrana přírody v Německu**

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 19. května 2016

Ráda bych poděkovala své vedoucí Mgr. et Mgr. Ireně Býčkové za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích, které mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala.

Abstrakt

Bakalářská práce „Ochrana přírody v Německu“ je zaměřena na analýzu ochrany přírody ve Spolkové republice Německo. V práci jsou vymezeny pojmy, týkající se ochrany přírody, a je zde popsána obecná a zvláštní územní ochrana přírody ve Spolkové republice Německo. Pozornost je také věnována popisu jednotlivých německých národních parků. V praktické části je pomocí dotazníkového šetření zkoumána návštěvnost německých národních parků ze strany bavorských základních a středních škol. Závěrem jsou navržena doporučení pro ochranu přírody ve Spolkové republice Německo.

Klíčová slova

ochrana přírody, Spolková republika Německo, národní parky

Abstract

Bachelor thesis “Nature conservation in Germany” is focused on nature protection in Federal Republic of Germany analysis. Terms, concerning nature conservation, are defined and both, general and special territorial nature conservation in Federal Republic of Germany is described there. Attention is paid to the characterization of each German national park. In practical part is the turnout of German national parks, by Bavarian primary- and secondary schools, researched with questionnaire survey. In the end the recommendation for nature conservation in Federal Republic of Germany are suggested.

Keywords

Nature conservation, Federal Republic of Germany, national parks

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíle bakalářské práce a metodika	12
2.1	Cíle bakalářské práce	12
2.2	Metodika bakalářské práce	12
2.2.1	Přípravná fáze.....	13
2.2.2	Stanovení cílů pro primární výzkum	13
3	Literární rešerše	14
3.1	Vývoj ochrany přírody a životního prostředí.....	14
3.1.1	Přetváření krajiny v Německu	14
3.1.2	Historie vyhlášení chráněných území	15
3.1.3	Kategorizace chráněných území	16
3.2	Právní úprava územní ochrany přírody uvnitř ČR a SRN.....	17
3.3	Mezinárodní a evropské komunitární právo životního prostředí.....	18
3.3.1	Mezinárodní právo životního prostředí.....	18
3.3.2	Evropské komunitární právo životního prostředí	21
3.4	Obecná územní ochrana přírody v SRN.....	23
3.5	Zvláštní územní ochrana přírody v SRN.....	24
3.6	Srovnání SRN a ČR	25
3.7	Národní parky SRN	26
3.7.1	Vymezení pojmu „národní park“	26
3.7.2	Národní parky SRN.....	27
3.7.3	Národní park Bavorský les (Nationalpark Bayerischer Wald).....	28
3.7.4	Národní park Berchtesgaden (Nationalpark Berchtesgaden)	29
3.7.5	Národní park Černý les (Nationalpark Schwarzwald).....	31

3.7.6	Národní park Dolnosaské wattové moře (Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer).....	32
3.7.7	Národní park Eifel (Nationalpark Eifel)	33
3.7.8	Národní park Hainich (Nationalpark Hainich)	34
3.7.9	Národní park Hamburské Wattové moře (Nationalpark Hamburisches Wattenmeer).....	35
3.7.10	Národní park Harz (Nationalpark Harz).....	35
3.7.11	Národní park Hunsrück-Hochwald (Nationalpark Hunsrück-Hochwald)	36
3.7.12	Národní park Jasmund (Nationalpark Jasmund).....	37
3.7.13	Národní park Kellerwald-Edersee (Nationalpark Kellerwald-Edersee).....	38
3.7.14	Národní park Lagunová oblast Přední Pomořany (Vorpommersche Boddenlandschaft).....	39
3.7.15	Národní park Müritz (Nationalpark Müritz)	40
3.7.16	Národní park Saské Švýcarsko (Nationalpark Sächsische Schweiz)..	41
3.7.17	Národní park Šlesvicko-holštýnské wattové moře (Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer).....	41
3.7.18	Národní park Údolí dolní Odry (Nationalpark Unteres Odertal).....	42
4	Vlastní práce	44
4.1	Spolková země Bavorsko (der Freistaat Bayern)	44
4.1.1	Základní informace.....	44
4.1.2	Historie.....	44
4.1.3	Geografická charakteristika	45
4.1.4	Fauna a flóra.....	45
4.1.5	Kultura.....	46
4.2	Primární výzkum.....	46
4.2.1	Vytvoření dotazníku a jeho struktura	46
4.2.2	Realizace primárního průzkumu	47

4.2.3	Statistické zpracování.....	48
4.3	Analýza výsledků.....	48
5	Diskuze	59
6	Závěr	60
7	Seznam použité literatury	62

Seznam obrázků a grafů

Obr. 1	Mapa národních parků na území SRN	Chyba! Záložka není definována.
Graf 1	Uskutečněné a neuskutečněné exkurze do NP v SRN	46
Graf 2	Jednorázové a pravidelné exkurze do NP v SRN	47
Graf 3	Rozdělení uskutečněných exkurzí dle NP	48
Graf 4	Plány škol navštívit další NP na území SRN	52
Graf 5	Hlavní důvody neorganizování exkurzí	53
Graf 6	Atraktivita jednotlivých NP z pohledu bavorských škol	54

Seznam tabulek

Tab. 1	Hlavní důvody uskutečnění exkurzí do NP v SRN	49
Tab. 2	Spokojenost respondentů s vybavením NP v SRN	51

1 Úvod

Ochrana přírody nabývá v posledních staletích, kdy dochází vlivem lidských činností k vytváření čím dál většího tlaku na životní prostředí, velkého významu. Člověk přetváří přírodní ekosystémy dle svého užitku, a mnohdy tak dochází ke změnám, které již v budoucnu nebude možno napravit. Přírodní bohatství není nevyčerpatelné a je potřeba ho chránit.

První organismy se na zemi objevily před čtyřmi miliardami let. Druh homo sapiens sapiens se na naší planetě vyvinul zhruba před čtyřiceti tisíci lety. Lidé začali pomalu využívat a měnit přírodní zákonitosti. Teprve za posledních 400 let lze však hovořit o využívání naší planety v takovém měřítku, které vyvolalo nevratné změny. Od 40. let 20. století prošlo životní prostředí zatím největšími změnami v historii celého lidstva. Mnoho oblastí, po dlouhou dobu člověkem nedotčených, bylo upraveno podle lidských potřeb a tím docházelo k ničení přírodních ekosystémů. To mělo za následek snižování biodiverzity. Rychlost vymírání živočišných a rostlinných druhů navíc nadále roste.

Pokud vezmeme v potaz také další globální problémy jako je tání ledovců na pólech a s tím související zvyšování se hladiny oceánů a následné nebezpečí zasolení podzemních zdrojů sladké vody, zvětšující se množství skleníkových plynů v atmosféře, globální oteplování, ropné havárie a další nehody, je více než zřejmé, že současný vývoj není trvale udržitelný. Lidstvo by mělo věnovat ochraně přírodního bohatství velký význam, chce-li zachovat alespoň část z něj. Nemělo by jít však o ochranu pouze na území jednotlivých států, nýbrž o mezinárodní snahu zachovat krásu přírody ve všech jejích podobách na této planetě.

2 Cíle bakalářské práce a metodika

2.1 Cíle bakalářské práce

Cílem této bakalářské práce je analyzovat územní ochranu přírody v Spolkové republice Německo a její základní nástroje, popsat národní parky na území Spolkové republiky Německo. Cílem praktické části, která byla realizována pomocí dotazníkového šetření, je zjistit návštěvnost německých národních parků bavorskými základními a středními školami.

2.2 Metodika bakalářské práce

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. První teoretickou část tvoří literární rešerše, ve které jsou definovány základní pojmy, týkající se ochrany přírody, historie vyhlášení chráněných území, jejich klasifikace a právní úprava územní ochrany přírody v SRN a ČR. V teoretické části jsou také popsány důležité mezinárodní úmluvy o ochraně přírody, zvláštní a obecná územní ochrana přírody v SRN a jednotlivé národní parky na území SRN.

V praktické části se nejprve zabýváme historickou, kulturní a přírodní charakteristikou Spolkové země Bavorsko. Dále zde pomocí dotazníkového šetření zkoumáme návštěvnost NP na území SRN bavorskými základními a středními školami. Pro zpracování dotazníkového šetření byla získána data pomocí internetové pošty a kontaktních formulářů na webových stránkách jednotlivých vzdělávacích institucí. Seznam bavorských základních a středních škol byl získán z webového portálu www.km.bayern.de.

Pro dosažení cílů této bakalářské práce byl zvolen následující postup:

1. Studium odborné literatury
2. Volba výzkumné techniky
3. Realizace výzkumu
4. Interpretace získaných informací
5. Diskuze a návrhy možných opatření

2.2.1 Přípravná fáze

V přípravné fázi bylo nutné provést analýzu a syntézu sekundárních informací. Informace byly získány studiem literatury a webových portálů týkajících se ochrany přírody v SRN. Seznam knih a webových portálů, ze kterých byla data čerpána, je uveden v seznamu použitých zdrojů.

2.2.2 Stanovení cílů pro primární výzkum

Praktická část této bakalářské práce se pomocí dotazníkového šetření zaměřuje na návštěvnost německých národních parků. Konkrétně zkoumá návštěvnost národních parků na území SRN ze strany německých základních a středních škol v posledních pěti letech. V rámci dotazníkového šetření byly vytyčeny následující cíle:

1. Zjistit, jak velké procento z dotazovaných institucí navštěvuje národní parky na území SRN
2. Zjištění faktorů, které vedou školy k návštěvě daných národních parků
3. Výzkum spokojenosti škol s vybavením v navštívených národních parcích
4. Zjistit atraktivitu jednotlivých národních parků

3 Literární rešerše

3.1 Vývoj ochrany přírody a životního prostředí

Přírodu definovala Konference OSN o životním prostředí člověka ve Stockholmu v roce 1972 jako: „*Reálný svět, který nás obklopuje, na jehož vzniku neměl člověk podíl, ale na němž je existenčně závislý*“. Pro pojem životní prostředí existuje více definic. Jedna z nejvýznamnějších je od profesora Wika, přijatá roku 1967 na konferenci UNESCO v Paříži. Životní prostředí je zde chápáno jako: „*Část světa, se kterou je živý organismus ve stálé interakci, to znamená, kterou používá, mění a které se musí přizpůsobovat*“.

3.1.1 Přetváření krajiny v Německu

Za první výrazné zásahy do přírodní krajiny na území dnešní Spolkové republiky Německo (dále jen SRN) lze podle D. Blackburna považovat kultivaci mokřadních a zaplavovaných nivních krajín na severu a východě země. Během 18. a 19. století byly kanálovými průkopy zjednodušovány dříve meandrující a větvcí se toky řek. Docházelo k odvodňování nivních ploch a k výstavbě protipovodňových hrází. Tyto zásahy připravovaly krajinu pro intenzivní zemědělství a následnou kolonizaci.

S cílem získat zemědělskou půdu a omezit záplavy prosadil Johann Gottfried Tulla technickou úpravu především horního toku Rýna. Pomocí průkopů byla řeka nasměrována do jednoho řečiště s opevněnými břehy a tím došlo k jejímu podstatnému zkrácení. Došlo k rozšíření polí a luk. Úprava Rýna měla však za následek také zánik více než 2200 říčních ostrovů, zánik postranních ramen řeky. Zánik mokřin pocítilo také místní obyvatelstvo. Zanikla velká řada dříve běžných řemesel. Ustoupilo zpracování rákosu, lov pernaté zvěře a rybolov.

Nedostatek prostoru na území SRN vedl ve druhé polovině 19. století k odvodňování rozsáhlých území na severozápadě Německa. Docházelo

k průmyslové těžbě rašeliny a budování plavebních kanálů pro její odvoz. Vznikala nová zemědělská půda, která se však velmi rychle vyčerpávala. Ve stejném období dochází také k rozvoji říční dopravy. Na konci 19. století docházelo vlivem intenzivní průmyslové činnosti k nedostatku vody a jejímu znečištění v některých oblastech. Řešení problémů bylo hledáno ve výstavbě vodních přehrad.

V nacistickém Německu pokračovalo odvodňování mokřin, zároveň zde byl ale ponechán prostor pro ochranu přírody a krajiny. V 50. letech 20. století dochází vlivem průmyslu a chemizace zemědělství ke zhoršování kvality vody a docházelo k velkým protestům ze strany veřejnosti a ekologů proti dalším výstavbám vodních přehrad.

V 70. letech minulého století proběhl v německé společnosti podstatný vývoj a řešení ekologických problémů se stalo jedním z významných bodů vládní politiky. V 70. letech se objevují také počátky dnešních rekonstrukčních přístupů ve vodním hospodářství.

3.1.2 Historie vyhlášení chráněných území

Zřizování chráněných území je stejně staré jako samotná ochrana přírody. Určitá území byla vyhlášena přibližně před 3000 lety. Byly to čínské a jihoamerické kultury, které chránily planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy. Za první chráněné území v dnešní Spolkové republice Německo je považována oblast dnešního Sedmihoří (Sieengebirge), konkrétně Dračí skála (Drachenfels). Tato oblast, nacházející se nedaleko města Bonn, byla roku 1836 odkoupena pruským státem, aby nedošlo k jejímu odtěžení.

Mezi nejstarší chráněná území na území České republiky (dále jen ČR) patří Žofínský prales a Hojná Voda, jejichž ochrana započala roku 1838. Prvním a nejstarším národním parkem na světě je Yellowstonský národní park založený roku 1872 (Stejskal, 2006). První národní park v Evropě vznikl na základě přijetí

zákona na ochranu přírody v roce 1909 ve Švédsku. Roku 1962 došlo k Prvnímu světovému kongresu národních parků v americkém Seattlu (Nika, 2013).

3.1.3 Kategorizace chráněných území

V zásadách Světového svazu na ochranu přírody (IUCN) je chráněné území definováno jako: *„Území na pevnině nebo na moři, zvláště určené na ochranu a zachování biologické rozmanitosti a přírodních a s nimi spojených kulturních zdrojů, o něž je péče zajišťována právními či jinými účinnými prostředky“*.

V roce 1994 byly přijaty zásady kategorizace chráněných území, které měly umožnit porovnání chráněných území mezi státy nebo částmi světa. Vymezeno bylo celkem šest kategorií chráněných území.

1. Přísně chráněná přírodní rezervace a oblast divočiny – přísně chráněné území, pro zachování ochranných hodnot bývá vstup do těchto oblastí a jejich využívání lidmi velmi přísně regulován, oblasti divočiny jsou většinou velká území, nepozměněná nebo málo pozměněná činností člověka.
2. Národní park – velké přírodní nebo přírodě blízké prostředí, ponechané k ochraně ekologických procesů spolu se souborem druhů a ekosystémů typických pro dané území.
3. Přírodní památka nebo charakteristický rys – území ponechané ochraně zvláštních přírodních památek.
4. Území péče o biotopy nebo druhy – území, jehož cílem je ochrana určitých druhů nebo biotopů a jehož spravování danou prioritou odráží, aby byly zachovány příslušné biotopy a docházelo ke splňování nároků některých druhů, jsou vyžadovány pravidelné aktivní zásahy.

5. Chráněná krajina nebo část moře – území, kde vzájemné působení člověka a přírody vytvořilo plochu nevšedního charakteru s významnými ekologickými, biologickými a kulturními hodnotami a hodnotami jiného rázu, pro ochranu je důležité zachování vzájemného působení člověka a přírody.
6. Chráněné území s udržitelným využíváním přírodních zdrojů – území chránící ekosystémy a biotopy spolu se souvisejícími kulturními hodnotami a tradiční péčí o přírodní zdroje (casopis.ochranaprirody.cz, 2010).

3.2 Právní úprava územní ochrany přírody uvnitř ČR a SRN

Právní úprava ochrany životního prostředí je v ČR zakotvena v preambuli Ústavy ČR jako: *„Odhodlání společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné...bohatství“* a v článku 7 Ústavy jako: *„Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu životního bohatství“*. Nejdůležitějším právním předpisem v oblasti ochrany přírody v ČR je Zákon o ochraně přírody a krajiny.

Státní správu v ochraně přírody vykonávají v ČR: Ministerstvo životního prostředí, Česká inspekce životního prostředí, správy národních parků a chráněných krajinných oblastí a krajské a obecní úřady. Některé kompetence o ochraně životního prostředí spadají také pod jiná ministerstva (např. Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo pro místní rozvoj).

Ochrana přírody je rovněž obsažena v ústavě SRN, takzvané Grundgesetz (základní zákon). Konkrétně jde o článek 20a. Články 30 a 31 Ústavy SRN upravují vztahy mezi jednotlivými spolkovými zeměmi a celým státem. Problematikou ochrany přírody se v SRN zabývá Spolkové ministerstvo pro životní prostředí, ochranu přírody a jadernou bezpečnost (Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit).

Základním právním předpisem na celostátní úrovni je v SRN Spolkový zákon o ochraně přírody z 29. července 2009, platný od března roku 2010 (Bundesnaturschutzgesetz). Pokud jde o jednotlivé spolkové země, ty poté zakotvují ochranu přírody ve svých zemských ústavách a zemských zákonech.

3.3 Mezinárodní a evropské komunitární právo životního prostředí

3.3.1 Mezinárodní právo životního prostředí

Úprava ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost je v mezinárodním právu životního prostředí obsažena zejména v mezinárodních úmluvách, celosvětových deklaracích, strategiích a akčních plánech. Mezi významné mezinárodní úmluvy patří například: Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva, Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť, Úmluva o biologické rozmanitosti, Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy, Úmluva o světovém kulturním a přírodním dědictví, Úmluva o ochraně antarktických mořských živých zdrojů. Významnými celosvětovými deklaracemi, strategiemi a akčními plány jsou: Stockholmská deklarace, Světová charta přírody, Deklarace z Rio de Janeiro, Agenda 21, Johannesburgská deklarace, Implementační plán z konference WSSD (Stejskal, 2006).

Úmluva o mokřadech mající mezinárodní význam zejména jako biotopy vodního ptactva

Byla sjednána v íránském Ramsaru, často se tedy setkáváme s používaným názvem Ramsarská úmluva. Smluvní strany berou v úvahu základní ekologické funkce mokřadů jako regulátorů vodních režimů a jako biotopů podporujících charakteristickou faunu a flóru, zejména vodní ptactvo. Smluvní strany jsou

si rovněž vědomy, že mokřady vytvářejí zdroje velké hodnoty a že jejich ztráta by byla nenahraditelná. Přejí si zastavit zasahování do mokřadů a zabránit jejich ztrátě jak v současnosti, tak v budoucnosti. Na vodní ptactvo by mělo být nahlíženo jako na mezinárodní zdroj, jelikož může při svých tazích překračovat hranice. Každá smluvní strana určí vhodné mokřady na svém území, ty se poté zařadí do Seznamu mezinárodně významných mokřadů. Do seznamu by měly být zahrnuty především mokřady s mezinárodním významem pro vodní ptactvo.

Mokřady se v této úmluvě rozumí území s močály, slatinami, rašelinami a vodami přirozenými nebo umělými, trvalými nebo dočasnými, stojatými i tekoucími, sladkými, brakickými nebo slanými včetně území s mořskou vodou, jejíž hloubka při odlivu nepřesahuje 6 metrů. Vodním ptactvem se v této úmluvě rozumí ptactvo ekologicky vázané na mokřady (Machar, 2014).

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

K jejímu podpisu došlo v rámci UNESCO v Paříži dne 16. 11. 1972. Reagovala na stále se zvětšující ohrožování přírodního a kulturního dědictví nejen tradičními příčinami, ale také v důsledku změn, které proběhly ve společenském a ekonomickém životě. Hlavním posláním úmluvy je stanovit povinnosti smluvních států a pravidla mezinárodní spolupráce, aby došlo k zabezpečení označení, ochrany, zachování a předávání kulturního a přírodního dědictví budoucím generacím.

Přírodní dědictví je zde definováno jako: *„Přírodní jevy tvořené fyzickými a biologickými útvary nebo skupinami takovýchto útvarů, jež mají výjimečnou světovou hodnotu z estetického či vědeckého hlediska, geologické a fyziografické útvary a přesně vymezené oblasti, které tvoří místo přirozeného výskytu ohrožených druhů zvířat a rostlin výjimečné světové hodnoty z hlediska vědy či péče o zachování přírody, přírodní lokality, či přesně vymezené přírodní oblasti světové hodnoty z hlediska vědy, péče o zachování přírody nebo přírodní krásy“* (Kučová, 2009).

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES)

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin bývá označována zkratkou CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora), nebo také jako Washingtonská úmluva, protože byla smluvena v hlavním městě USA. V platnost vstoupila 1. července 1975. Cílem CITES je chránit biologickou rozmanitost a přispívat k jejímu udržitelnému využívání tím, že se zajistí, aby se žádný druh volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin nestal nebo nezůstával předmětem neudržitelného využívání mezinárodním obchodem, a tak přispět k významnému snížení míry ztráty biologické rozmanitosti. Druhy fauny a flóry, zahrnuté v CITES, jsou podle stupně ohrožení rozděleny do tří seznamů. CITES vytvořila pomocí tzv. CITES permitů celosvětovou síť, která reguluje obchod s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. CITES permity představují povolení a potvrzení, která musí doprovázet každou mezinárodní zásilku chráněných organismů nebo výrobků z nich, vydávají je výkonné orgány členských států a kontrolují je celní orgány všech zemí, které obchod uskutečňují (Kučera, 2010).

V současnosti má CITES 181 členů, Evropská unie se počítá jako jedna smluvní strana (cites.org, 2008).

Úmluva o biologické rozmanitosti

Tato úmluva byla schválena 22. května 1992 v keňském hlavním městě Nairobi. K podpisům byla poprvé vystavena v Rio de Janeiru při Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji. Úmluva sleduje tři hlavní cíle: ochranu biologické rozmanitosti, udržitelné využívání jejích složek, rovnoměrné a spravedlivé využívání biologických zdrojů. V roce 2003 měla 188 smluvních stran a 168 podpisů. Jedná se o globální smlouvu, která zahrnuje různé složky přírody v jejich vzájemné interakci. Úmluva o biologické rozmanitosti ponechává volnost smluvním stranám

k výběru priorit a opatření odpovídající situaci dané zemi. Také dává možnost zasedání Konference smluvních stran. Konference smluvních stran představuje vrcholný orgán úmluvy, který má za cíl kontrolovat plnění úmluvy a přijímat potřebná opatření (Roudná, 2003).

Úmluva na ochranu stěhovavých druhů volně žijících živočichů

Úmluva nabyla platnosti v Bonnu roku 1979 pod patronací UNEP. Můžeme se tedy setkat s označením Bonnská úmluva. V rámci úmluvy jsou přijímána opatření na ochranu stěhovavých živočišných druhů a jejich stanovišť. V současnosti má 122 členských států a SRN je členem od roku 1984. V rámci Bonnské úmluvy byla sjednána například Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů, která vstoupila v platnost 16. ledna 1994 a vznikla na základě skutečnosti, že stav evropských netopýrů je z hlediska jejich ochrany nepříznivý. Základní povinností všech smluvních stran je tedy ochrana netopýrů a jejich přírodních stanovišť. Dále smluvní strana musí zakázat úmyslné chytání, držbu nebo zabíjení netopýrů, přijmout přísná opatření na ochranu netopýrů, podporovat vědecký výzkum netopýrů pro účely jejich ochrany a nahrazovat používání pesticidů toxických pro netopýry bezpečnějšími alternativami (mzp.cz, 2008).

3.3.2 Evropské komunitární právo životního prostředí

V rámci evropského komunitárního práva je ochrana přírody a péče o biologickou rozmanitost upravena především směrnicemi, nařízeními a rozhodnutími, která jsou závazná pro všechny členské státy a také doporučeními a stanovisky, která jsou právně nezávazná. Významnými prameny právních norem jsou také rozhodnutí Evropského soudního dvora. Nejdůležitějšími prameny evropského komunitárního práva v oblasti ochrany přírody a biodiverzity jsou směrnice, nařízení a rozhodnutí. Patří zde například: Směrnice o ochraně žijících ptáků, Směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, Směrnice o zoologických zahradách, Nařízení Rady o zákazu

používání náslapných pastí a dovozu kožešin z určitých volně žijících živočichů (Stejskal, 2006).

Evropská agentura pro životní prostředí (EEA)

Evropská agentura pro životní prostředí je speciální agentura Evropské unie, která je zodpovědná za oblast životního prostředí. EEA vstoupila v platnost v roce 1993 a sídlí v dánské Kodani a v současnosti má 33 členských států, včetně České republiky a SRN. Jedná se o všechny členské státy EU a dále o Island, Lichtenštejnsko, Norsko, Švýcarsko a Turecko. Agentura EEA je pověřena napomáhat Společenství a členským zemím a rozhodovat o zlepšování životního prostředí, začleňování ekologických aspektů do hospodářských politik a přechodu k trvalé udržitelnosti. Agentura je také pověřena koordinovat Evropskou informační a pozorovací síť pro životní prostředí, takzvanou Eionet (eea.europa.eu, 2016).

Federace přírodních a národních parků Evropy (EUROPARC)

Federace EUROPARC sdružuje správy chráněných území, úřady, nevládní organizace a univerzity. Byla založena v roce 1973 a v současné době sdružuje 441 organizací z 36 evropských států. Hlavním posláním federace je sdružovat instituce ochrany přírody spravující různé typy evropských krajín, podporovat jejich činnost, koordinovat jejich postupy a zajišťovat výměnu informací. Federace sídlí v německém Grafenau (europarc.cz, 2016).

Natura 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území, kterou vytvářejí jednotlivé státy Evropské unie na svém území podle jednotných kritérií. Cílem Narury 2000 je zachování biologické rozmanitosti. Natura 2000 se skládá z Ptačích oblastí a Evropsky významných lokalit. Jednotlivé Evropsky významné lokality jsou vyhlášovány buď pro konkrétní druhy, nebo pro přírodní stanoviště (Machar, 2014).

3.4 Obecná územní ochrana přírody v SRN

Oblast obecné územní ochrany přírody v SRN upravuje třetí a čtvrtá kapitola Bundesnaturschutzgesetz (dále jen BNatSchG). Jsou zde zakotveny obecné principy ochrany přírody a jednotlivá práva a povinnosti subjektů. BNatSchG stanoví povinnost původců předcházet vzniku závažných poškození přírody a krajiny, dále se také věnuje obecným povinnostem, které jsou spojeny se zásahy do přírody a krajiny. Pod obecnou územní ochranu krajiny bychom mohli zařadit:

1. Chráněné součásti krajiny (Geschützte Landschaftstandteile) jde o prvky sloužící k zachování a rozvoji funkcí přírody, k oživení krajinného rázu a péči o něj. Také může jít o biotopy sloužící volně žijícím živočichům a planě rostoucím rostlinám, které nejsou přírodní památkou.

2. Spojení biotopů (Biotopverbund) cílem jejich zřizování je trvalé zajištění populací volně žijících zvířat a planě rostoucích rostlin a jejich biotopů a zachování funkční ekologické výměny mezi nimi.
3. Zákonem chráněné biotopy (gesetzlich geschützte Biotopen) BNatSchG vyjmenovává jednotlivé biotopy, kterým je dle tohoto zákona poskytována ochrana. Jedná se např. o vnitrozemské přirozené nebo přírodě blízké stojaté i tekoucí vody, mokřady a rašeliniště, vnitrozemská soliska, písečné duny a mnoho dalších.
4. Krajinné plánování (Landschaftsplanung) slouží ke konkretizaci cílů ochrany přírody v daném území a vymezení požadavků k jejich dosažení.

3.5 Zvláštní územní ochrana přírody v SRN

BNatSchG rozeznává celkem 8 druhů zvláště chráněných území lišících se předmětem i přísností ochrany. Tato území lze dále – s níže uvedenými výhradami – dělit na velkoplošná a maloplošná, přičemž zákon v ustanovení § 20 odst. 3 zároveň výslovně stanoví, že ZCHÚ se, pokud je to vhodné, stávají automaticky součástí spojení biotopů (BV). Za velkoplošné ZCHÚ dle BNatSchG je v souladu s českým pojetím možno považovat národní park (Nationalpark – NP), biosférickou rezervaci (Biosphärenreservat – BR) a přírodní park (Naturpark – NaturP). Mezi maloplošná ZCHÚ lze zařadit chráněné přírodní území (Naturschutzgebiet – NSG), chráněné krajinné území (Landschaftsschutzgebiet – LSG), národní přírodní monument (nationales Naturmonument – NNM) a přírodní památku (Naturdenkmal – ND).

1. Přírodní rezervace (Naturschutzgebiete) slouží pro zachování, rozvoj nebo obnovu stanovišť a biotopů některých druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

2. Národní parky (Nationalparks) jsou chráněné oblasti, které jsou prostorné a tvořené územím, málo ovlivněným činností člověka. Národní parky mají za cíl zajistit nerušený tok přírodních procesů v jejich přirozeném prostředí.
3. Národní přírodní monument (Nationale Naturmonumente) jsou vzácné a jedinečné. Vyhlášují se z vědeckých, přírodně-historických nebo kulturně-historických důvodů.
4. Biosférické rezervace (Biosphärenreservate) zejména usilují o zachování, rozvoj nebo obnovu historických druhů na různých stanovištích, včetně divokých a kultivovaných.
5. Přírodní parky (Naturparke) slouží k udržování, rozvoji nebo obnově krajiny, jsou zvláště vhodné k podpoře udržitelného regionálního rozvoje. Jsou velkoplošné, jedná se o rozmanitá přírodní stanoviště. Přírodní podmínky v těchto oblastech jsou vhodné pro rekreaci a rozvoj cestovního ruchu.
6. Přírodní památky (Naturdenkmäler) jde o přirozeně vytvořený krajinný prvek, mezi přírodní památky často patří například jeskyně, skalky, louky nebo samostatné stromy.
7. Chráněné krajinné prvky (Geschützte Landschaftsbestandteile) jsou zákonem stanovené části přírody a krajiny, jejichž ochrana je požadována pro zachování, rozvoj nebo pro obnovu funkcí ekosystémů a pro odstranění škodlivých vlivů.

3.6 Srovnání SRN a ČR

BNatSchG zakotvuje osm druhů zvláště chráněných území: chráněné přírodní území, národní park, národní přírodní monument, biosférickou rezervaci, chráněné krajinné území, přírodní park a přírodní památku. Chráněné součásti krajiny (geschützte Landschaftsbestandteile) jsou ze shora uvedených důvodů popsány v kapitole pojednávající o obecné ochraně přírody.

Zákon o ochraně přírody a krajiny (ZOPK) naproti tomu rozlišuje šest druhů zvláště chráněných území: národní park, chráněnou krajinnou oblast, národní přírodní rezervaci, přírodní rezervaci, národní přírodní památku a přírodní památku.

3.7 Národní parky SRN

3.7.1 Vymezení pojmu „národní park“

Podle IUCN jsou národní parky definovány jako přírodní suchozemské nebo mořské oblasti vyhlášené za účelem ochrany ekologické integrity jednoho či více ekosystémů pro současnou i budoucí generaci, vyloučení exploatace nebo jiného využívání, odporujícího účelu, pro nějž byla území zřízena, a poskytující základnu pro duchovní, vědecké, vzdělávací a návštěvní příležitosti, z nichž všechny musí být environmentálně a kulturně slučitelné s posláním oblastí (Anděra, 2008).

Nejstarším národním parkem světa je Yellowstone ve státě Wyoming. Byl vyhlášen roku 1872 a zároveň se jedná o první park v USA, který byl roku 1978 prohlášen součástí světového přírodního dědictví. Původním smyslem ochrany tohoto území byla snaha o zabránění komerčnímu využívání místních horkých gejzírů a pramenů (Brett, 2005, str. 99). Roku 1890 následoval národní park Yosemite v Kalifornii. Devatenáct let poté vznikly první národní parky v Evropě. Roku 1909 bylo ve Švédsku celkem vyhlášeno 9 národních parků. Vznik dalších národních parků pokračoval na území Švýcarska, Španělska, Itálie a Slovinska. Roku 1962 došlo k Prvnímu světovému kongresu národních parků v americkém Seattlu, ke kterému Světová komise pro chráněná území (WCPA) vypracovala Světový seznam národních parků a ekvivalentních rezervací, který byl později aktualizován jako Seznam chráněných území OSN (Dudley, 2013). Od tohoto roku došlo ke vzniku více než 80% dnes chráněných území.

3.7.2 Národní parky SRN

Ve Spolkové republice Německo se v současnosti nachází celkem 16 národních parků, které pokrývají plochu o výměře 10478,59 km² včetně oblastí Baltského a Severního moře. Jde o část přírodního dědictví státu. Národní parky jsou definovány ve čtvrté kapitole, paragrafu 24 Spolkového zákona o ochraně přírody (BNatSchG) jako zvláště chráněná území, která jsou velkoplošná, jednolitá a nerozdobená a na většině svého území splňují požadavky vyhlášení chráněného přírodního území. Převážná část těchto území by měla být neovlivněna nebo minimálně ovlivněna člověkem, nebo by měla být schopna k navrácení do stavu, který zaručuje nenarušený průběh přírodních procesů v jejich přirozené dynamice. Nejstarším národním parkem SRN je Bavorský les, který byl vyhlášen roku 1970. Nejmladším parkem na území SRN je pak Hunsrück-Hochwald, jenž byl vyhlášen roku 2015. Svou rozlohou jsou největší národní parky na území wattového moře. S Českou republikou sousedí NP Bavorský les a NP Saské Švýcarsko.

Národní parky jsou vyhlášovány jednotlivými spolkovými zeměmi po dohodě se Spolkovým ministerstvem dopravy a datových sítí a se Spolkovým ministerstvem životního prostředí, ochrany životního prostředí, stavebnictví a reaktorové bezpečnosti. Většinu národních parků v SRN lze považovat za cílové a rozvojové národní parky, v nichž je člověkem neovlivněna jen část území a ve kterých nebylo ještě dosaženo nenarušovaného průběhu přírodních procesů na celém území.

Území národních parků je rozděleno na jednotlivé zóny podle stupně ochrany. První zóna je označována jako přírodní nebo jádrová (Naturdynamikzone, Kernzone) a představuje bezzásahové oblasti, ve kterých má nenarušený průběh přírodních procesů přednost před všemi dalšími zájmy. Druhá zóna se nazývá rozvojová (Entwicklungszone). Účelem druhé zóny je ochrana zóny první a postupné zajištění bezzásahovosti. Třetí zóna se označuje jako krajová nebo nárazová (Pflegezone) a představuje území značně pozměněná člověkem, která by měla chránit jádrovou oblast národního parku. U třech německých národních

parků (NP Bavorský les, NP Dolnosaské wattové moře, NP Jasmund) se také setkáváme se čtvrtou zónou - zónou odpočinku (Erholungszone), která slouží především návštěvníkům národních parků a turistickému ruchu. V národních parcích na území wattového moře a v NP Lagunová oblast Přední Pomořany jsou druhá a třetí zóna spojeny v jednu (bfn.de, 2015).

Obr. č. 1: Mapa národních parků na území SRN (Zdroj: Federal Agency for Nature Conservation, 2015)

3.7.3 Národní park Bavorský les (Nationalpark Bayerischer Wald)

Národní park Bavorský les se nachází na východě Bavorska. Statut národního parku získal v roce 1970. Jeho rozloha činí 242,2 km² a spolu s částí Šumavy vytváří největší souvisle zalesněné území v Evropě o rozloze přes 900 km². Průměrná nadmořská výška se pohybuje okolo 700 m n.m. Nejvyšším bodem je

Rachel (1453 m n.m.). Najdeme zde ledovcová jezera (Javorové jezero, Roklanské jezero), jež svědčí o existenci ledovců v době ledové. Podnebí má horský ráz s dlouhými zimami a chladnými léty, průměrná roční teplota se pohybuje mezi 3° a 5°C (Anděra, 2008).

Drtivá většina jmenovaného národního parku je tvořena lesy (98 %). V nadmořské výšce do 700 metrů zde rostou převážně lužní smrkové lesy. V nadmořských výškách od 700 do 1200 metrů tvoří buky, smrky a jedle smíšený les a v oblastech položených nad 1200 metrů rostou horské smrčiny, které střídají balvanité rašeliniště, na kterých rostou kleč, zakrslé smrky brusnice vlohyně a kyhanky. V oblasti se vyskytuje více než 600 rostlinných druhů. Z fauny zde žije více než 30 druhů savců (jelen lesní, rys ostrovid) a okolo 60 druhů ptáků (tetřev hlušec, tetřívka obecná, jeřáb obecný, kulíšek nejmenší, puštík bělavý). Mezi nejvzácnější druhy savců patří medvěd hnědý, vlk, jezevec, vydra a bobr evropský (Sanetřík, 2004, str. 65). Sídlo správy parku se nachází v Grafenau. Park je mezi svými návštěvníky oblíben pro snadnou dostupnost a ročně ho navštíví okolo dvou milionů turistů. Velmi oblíbené je informační středisko Hans-Eisenmann Haus, na které navazuje přírodní botanická zahrada, naučná geologická plocha a výběhy určené pro chov divoké zvěře (rysů, vlků a medvědů). Na parkoviště podél hranic parku navazuje hustá síť stezek (až 300 km) (nationalpark-bayerischer-wald.de, 2015).

3.7.4 Národní park Berchtesgaden (Nationalpark Berchtesgaden)

Národní park Berchtesgaden se nachází v jihovýchodní části Bavorska jen několik desítek kilometrů od rakouských státních hranic v oblasti Berchtesgádenských Alp, které patří k nejstarším chráněným oblastem Alp (od roku 1910). Berchtesgaden byl za národní park prohlášen roku 1978 a rozprostírá se na ploše 208 km². Oblast je součástí úmoří Černého moře, většinu vody odvádí řeka Salzach do Dunaje. Nejvyšším bodem je Watzmann (2713 m n.m.). Obraz tohoto národního parku je dotvářen ledovcovými jezery. Mezi pozoruhodná místa na tomto území patří 8 km

dlouhé, 2 km široké a 188 metrů hluboké jezero Königsee, ležící v nadmořské výšce 603 m n.m. Uprostřed Königsee je ostrůvek, na němž se nachází poutní kostelík z roku 1134. Dále pak 800 metrů dlouhý vodopád na východní straně jezera nebo menší karové jezero Obersee (Anděra, 2008).

Les pokrývá přibližně 43% území. V údolích převažují listnaté porosty. S přibývajícím nadmořskou výškou přechází listnatý les do smíšeného, tvořeného zejména buky, smrky, jedlemi, javory, jasany a jilmy. Ve větších nadmořských výškách rostou smrky a modříny. V nadmořské výšce 1600 až 2150 m n.m. najdeme kleč, olši zelenou a jeřáb. Na území národního parku se nachází kolem 1000 druhů cévnatých rostlin, 8 druhů obojživelníků, 7 druhů plazů, 15 druhů ryb, 80 druhů ptáků a 55 druhů savců. Mezi rostlinné druhy, rostoucí na území parku, patří například lilie zlatohlávek, která zde roste v nadmořských výškách do 1600 m n.m., protěž alpská, hluchavka pyrenejská, růžokeřík, brambořík nachový listovitý a některé druhy orchidejí. Fauna je zastoupena kamzíkem, jelenem, kozorožcem, svištěm, zajícem polním a zajícem bělákem. Velké šelmy, jako je medvěd a vlk, byly vyhubeny. Z ptactva se zde vyskytuje kur sněžný, orebice horská, tetřívka, tetřev hlušec nebo orel skalní (Sanetřík, 2004).

Mezi turisticky nejoblíbenější místa patří již zmiňované Königsee. Návštěvníci parku mohou využít nabídky lodní plavby po jezeru. Oblíbené jsou také výlety lanovkou na vrchol Jenner. V zimním období se z některých částí národního parku stává oblíbené místo pro lyžování a bruslení. Návštěvníci se mohou po parku pohybovat 190 kilometrovou sítí turistických stezek. Místní region má rozvinutou turistickou infrastrukturu. Dalším turistickým sídlem je bývalé sídlo bavorských králů – Berchtesgaden, kde se také nachází správa parku. Park se 1983 podílí na programu UNESCO „Člověk a biosféra“ (narodniparky.info, 2015).

3.7.5 Národní park Černý les (Nationalpark Schwarzwald)

Národní park Černý les leží ve spolkové zemi Bádensko-Württembersko a vznikl 1. ledna 2014 na ploše 100, 62 km². Pro místní krajinu je typické drsné klima a časté srážky. S ročními srážkami až 2700 mm leží NP Černý les v jednom z nejdeštivějších regionů Německa kromě Alp. Průměrná roční teplota je zhruba 5 °C ve vyšších polohách. Pro NP Černý les jsou typické jehličnaté a smíšené horské lesy, množství horských pastvin, mokřady a také ledovcové kary.

Velkou část jmenovaného národního parku tvoří chráněné území Natura 2000. Dnes v národním parku dominují smrkové (tvořící většinu lesních porostů), jedlové a bukové lesy. Na vývoji lesa se také značně podílí četné bouřky a vichřice. Ve zdejší krajině se vyskytují pastviny, které se nazývají Grinden a vyskytují se především ve vyšších polohách. Pastviny pokrývají spolu s močály a mokřady zhruba 3 % z celkové plochy národního parku. Nedostatkové množství živin v pískovcové půdě a drsné klima umožňují život specifickým druhům zvířat a rostlin, mezi kterými jsou i ohrožené a vzácné druhy. Díky malé konkurenci rostlin, kyselé půdě a chladným vlhkým podmínkám se zde daří kapradinám a mechům. Mezi rozšířené savce zde patří jelen, kuna, plch a různé druhy netopýřů. Ptáci jsou zastoupeni například datlem černým nebo vzácným datlíkem tříprstým. Dále zde žijí také kosi horští, rehekové zahradní a louskáčci. Na bezstromové krajině, pokryté trávou a mechovými vřesovišti, žije mnoho druhů hmyzu (například můry). V národním parku Černý les se nachází 3 známá jezera – Wilde See, Buhlbachsee a Huzenbacher See. Zahrnují svou vlastní vegetaci jako například rašeliny, bažinaté plavuně a mnoho druhů trav. Žije zde spousta obojživelníků, potápky a vzácné druhy vážek. Na celém území parku se nacházejí balvany, skály a sutě. Mají velký význam, a to zejména proto, že se zde vyskytují vzácné druhy lišejníků a hmyzu. Dále zde žijí obratlovci jako zmije a rejsek a ve vyšších polohách také sokol stěhovavý (schwarzwald-nationalpark.de, 2014).

3.7.6 Národní park Dolnosaské wattové moře (Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer)

Národní park Dolnosaské wattové moře vznikl roku 1986 a roku 2010 došlo ke zvětšení jeho plochy, která činí 3450 km². Nachází se v severní části Německa ve spolkové zemi Dolní Sasko. Od roku 1993 je Dolnosaské wattové moře také biosférickou rezervací UNESCO. Roku 2009 byla tato oblast zapsána na seznam světového dědictví UNESCO. V SRN existují další dvě místa, která jsou zapsána na seznamu světového kulturního dědictví. Jde o porosty starých bukových lesů a vulkanický útvar zvaný Grube Messel. NP Dolnosaské wattové moře je po NP Šlesvicko-holštýnském wattovém moři druhý největší národní park v Německu. Wattová moře představují mělčinový ekosystém, typický pro okraje Severního moře, táhnoucí se od Nizozemí až po Dánsko. Toto území je charakteristické střetáváním mělkých pobřežních vod a bažin, které jsou pravidelně zaplavovány. Do Severního moře zde vtékají velké řeky (Emže, Labe, Vezera a Rýn) a spolupůsobí tak na vzhled pobřeží. Dochází zde k míšení slané a sladké vody na brakickou. V krajině NP Dolnosaské wattové moře panuje mírné klima. Najdeme zde zaplavované pláže, mnoho písčitých ostrovů, které jsou svou existencí odkázány na místní vodní proudy, plovoucí bažinu a také útesy Gestkliff (Bardelli a Ildos, 2002). Působí zde příliv a odliv a pravidelně se mění teplota a slanost.

Zdejší vody jsou nazývány "kolébkou Severního moře". Poskytují prostor pro rozmnožování mnoha druhů ryb. Z ptáků zde žije například ústřičník velký, husice liščí, kajka mořská, čejka chocholatá, rybáci obecní a racci stříbrní, jejichž hnízdiště mají tisíce jedinců. Z vodních savců se ve zdejších mělkých vodách vyskytují tuleni a jeden z nejmenších druhů velryb - sviňuchy. Návštěvníci tohoto národního parku mohou absolvovat prohlídku tulení stanice Norddeich, Domu mělčinového moře ve Wilhelmshavenu, plotu z velrybích kostí na Borkumu nebo středověké opevnění na ostrově Neuwerk, jenž kdysi poskytovalo ochranu Hamburku před nájezdy pirátů (nationalpark-wattenmeer.de, 2010).

3.7.7 Národní park Eifel (Nationalpark Eifel)

Národní park Eifel se nachází v severní části vrchoviny Eifel ve spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálcko na německo-belgických hranicích a pokrývá plochu 107,7 km². Od roku 2004 je uvedené území chráněno jako národní park. Severní částí parku protékají řeky Urft a Rúr, které jsou důležitými zdroji vody pro region. Ve středu národního parku se rozprostírá přehradní jezero Urftsee a na západní části zásobárna pitné vody - Rursee, po níž mohou jezdit pouze lodě s elektrickým pohonem. Nejvyšším vrcholem národního parku je Hohe Acht s nadmořskou výškou 747 m n.m. Geologickou stavbu území tvoří jílovité břidlice, pískovce, vápence, křemence a jílovito-písčité sedimenty. Klima NP Eifel je ovlivňováno Atlantikem. Na kyselých půdách zde rostou převážně bukové a dubové lesy. Najdeme zde tzv. bikové bučiny. Jde o bukové lesy, které jsou pojmenované podle lesní trávy - biky hajní (Anděra, 2008). V roce 2008 pokrývaly lesy zhruba třetinu území národního parku, dle dlouhodobého plánu by se jejich plocha měla rozšířit až na 75 %.

Vyskytuje se zde více než 1600 ohrožených druhů rostlin a živočichů. Z rostlin můžeme uvést například divoký narcis žlutý, vachtu trojlistou nebo měsíčnici vytrvalou. Mezi stínomilnou bikou se dobře daří i kapradinám. Ze zvířecí říše můžeme uvést kočku divokou, které poskytují útočiště zdejší souvislé lesní porosty, bobry, různé druhy netopýrů a plchů, ještěrku zední, včelojeda lesního nebo ledňáčka říčního. V parku žije i německý největší savec-jelen lesní a vyskytuje se zde mýval severní, jenž není původním druhem.

Turisté, kteří navštíví národní park Eifel, mají k dispozici čtyři informační centra: Eiruhr, Höfen, Heimbach a Zerkall. Hojně využívané k rekreaci jsou velké přehradní nádrže Obersee, Urftsee a Rursee. Národní park poskytuje také speciálně upravené turistické trasy pro rodiny s dětmi nebo pro návštěvníky s pohybovým postižením. Dalším zajímavým místem ve jmenované oblasti je bývalá nacistická vojenská základna Vogelsang, která složila jako tréninkové a vzdělávací centrum pro

vybrané německé vojáky. Po okolí Vogelsang je možné absolvovat každou neděli bezplatnou cestu s průvodcem (nationalpark-eifel.de, 2016).

3.7.8 Národní park Hainich (Nationalpark Hainich)

Národní park Hainich se nachází ve střední části Německa ve spolkové zemi Durynsko na severozápadním okraji Durynského lesa. Roku 1997 byl prohlášen národním parkem a jeho rozloha činí 75 km². Tvoří jeden z největších přirozených komplexů listnatého lesa v Německu. V minulém století bylo území částečně využíváno armádou jako cvičiště a bylo tak uzavřeno veřejnosti. Od roku 2011 je národní park Hainich součástí světového dědictví UNESCO. Nejvyšším bodem je Alte Berg (494 m n.m).

Zdejší lesy tvoří bukové porosty, místy také javory, jeřáby a lípy. V roce 2008 nepřesahoval podíl jehličnatých stromů v parku 3,5 %. Zbytek území je tvořen mokřinami, bezlesými stanovišti a křovinami. Roste zde přes 20 druhů orchidejí. Flora je především lesního charakteru. V lesích je evidován stálý výskyt kočky divoké a mnoha druhů netopýrů. Žije zde přes 180 druhů ptáků (čáp černý a strakapoud prostřední). Sídlo správy NP Hainich se nachází v Bad Langensalza a informační střediska také v Bad Langensalza, Behringenu, Lauterbachu a Kammerforstu. Nejznámější turistickou atrakcí na území národního parku Hainich je od roku 2005 takzvaná Baumkronenpfad. Jde o 530 metrů dlouhou stezku v korunách stromů, po níž si mohou návštěvníci prohlédnout národní park z výšky od 10 do 24 metrů. Turisté mají možnost pozorovat strakapoudy prostřední a jiné druhy ptáků. Tato stezka je navíc přístupná i pro osoby s pohybovým postižením. Návštěvníci mohou také zavítat na hrad Wartburg, který se nachází 8 kilometrů od národního parku (nationalpark-hainich.de, 2007).

3.7.9 Národní park Hamburské Wattové moře (Nationalpark Hamburgerisches Wattenmeer)

Hamburské Wattové moře se rozkládá na ploše 137, 5 km² a statut národního parku získalo roku 1990. Leží v severní části Německa, přibližně 12 kilometrů před přístavem Cuxhaven v blízkosti ústí řeky Labe do Severního moře. Patří zde také tři severomořské ostrovy Neuwerk, Nigehörn a Scharhörn.

Díky množství živočišných a rostlinných druhů, vyskytujících se na tomto území, patří Hamburské Wattové moře do míst světového dědictví UNESCO a spadá také do soustavy významných ptačích oblastí Natura 2000. Toto území je z velké části tvořeno písčinami, vytvářejícími mělká koryta. Pobřežní mělčiny a jejich náplavová oblast poskytuje potravu množství ryb a vodního ptactva. Žijí zde kolonie rybáků dlouhoocasých, malých, obecných a severních, racci, ústřičník, bahňáci nebo kolihy. Bahno poskytuje prostor pro život mnoha červům (pískovník), měkkýšům (srdcovka). Žijí zde také dva druhy tuleňů – tuleň obecný a tuleň kuželozubý.

Při odlivu mělkého moře mohou návštěvníci absolvovat procházku po krajině a navštívit množství ostrůvků lemujících pobřeží. Doporučená je však cesta se zkušeným průvodcem, který má přehled o hloubce bahna a písku a také o odtokových kanálech. Turisty láká ostrov Scharhörn díky obrovským koloniím mořského ptactva. Tyto se nacházejí také na uměle naplaveném ostrově Nigehörn. Ten je však návštěvníkům národního parku nepřístupný (nationalpark-wattenmeer.de, 2015).

3.7.10 Národní park Harz (Nationalpark Harz)

Národní park Harz najdeme ve středním Německu. Vznikl v roce 2006 spojením východní části ve spolkové zemi Sasko – Anhaltsko o rozloze 8 900 ha a západní části ve spolkové zemi Dolní Sasko o rozloze 158 km². V současné době tedy pokrývá plochu o rozloze 247 km² a zasahuje do tří spolkových zemí. Je také součástí soustavy chráněných území Evropské unie Natura 2000. Nejvyšším

bodem národního parku je Brocken (1140 m n.m). Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí od 240 m n.m do 1140 m n.m. Na území národního parku Harz panuje drsné klima. Časté jsou deště, mlhy, nízká teplota. Kvůli své geografické poloze je zdejší klima ovlivňováno vlhkým oceánským vzduchem od Severního moře (npevropy.nolimit.cz, 2015).

Území národního parku Harz je z většiny tvořeno lesy. Horní Harz je převážně pokryt jehličnatými lesy. Převládají zde pralesovité smrkové porosty s rozsáhlými rašeliništi. Horské louky jsou pokryty sasankami a ve větších nadmořských výškách rostou různé druhy brusnic. Flora má arkticko-alpínský charakter se středoevropskými subalpínskými prvky. Dolní Harz je tvořen listnatými lesy. Roste tam buk, javor horský nebo jasan.

Z fauny zde najdeme velké množství typických lesních druhů. V lokalitě žijí také významné druhy ptactva, jako například kos horský, tetřev hlušec, sýc rousný (Sanetřík, 2004).

Sídlo správy národního parku se nachází v městě Wernigerode. Národní park Harz je mezi turisty velmi oblíbený. Jedná se o jedno z nejvíce navštěvovaných míst v Německu. Mezi turisticky nejatraktivnější místa patří již zmíněný vrchol Brocken, jeskyně Rübeland, Hohneklippen nebo hrad Falkenstein. Čilý turistický ruch tvoří na území velký nápor a narušuje tak, spolu s vojenskou činností, přírodní ráz krajiny (nationalpark-harz.de, 2015).

3.7.11 Národní park Hunsrück-Hochwald (Nationalpark Hunsrück-Hochwald)

Národní park Hunsrück-Hochwald se nachází na jihozápadě Německa a spojuje spolkové země Porýní-Falc a Sársko. Cesta k založení národního parku trvala zhruba čtyři roky. Nápad vytvoření národního parku na území spolkové země Porýní-Falc pochází z roku 2011. Národní park Hunsrück-Hochwald vznikl 1. března 2015. Jedná se o nejmladší národní park v Německu, který pokrývá

plochu 102,3 km². Krajina národního parku je především hornatá, nachází se zde Erbeskopf, nejvyšší bod spolkové země Porýní-Falc, který má výšku 816 m n.m. Horniny se zde skládají hlavně z křemene, který je přes 380 miliónů let starý a pochází z období Devonu. Průměrné roční teploty na tomto území se pohybují kolem 7 až 8°C.

V národním parku se nacházejí staré bučiny a rašeliniště. Z rostlinných druhů zde rostou některé masožravé druhy (rosnatky), suchopýry, narcisy, orchideje. Najdeme zde také léčivou bylinu arniku. V národním parku se vyskytuje největší populace kočky divoké v Evropě. Z ptáků zde žije například datel černý, čáp černý. Vyskytuje se zde také jelen lesní. Odumřelé stromy poskytují životní prostor pro 1400 druhů brouků a 16 druhů netopýrů (nationalpark-hunsrueck-hochwald.de, 2015).

3.7.12 Národní park Jasmund (Nationalpark Jasmund)

Národní park Jasmund leží v severovýchodní části Německa na ostrově Rügen. Rozlohou se jedná o nejmenší národní park v Německu, tvoří jej 30,7 km² a vznikl v roce 1990. Park je známý především díky svým křídovým útesům, které jsou největší na území celého Německa, jejich výška se v některých místech pohybuje okolo 160 metrů nad hladinou Baltského moře. Křídové útesy jsou vystavěny erozi a mění tak neustále svůj tvar. Nejvyšším útesem je 10 kilometrů dlouhý a 117 metrů vysoký Königstuhl (Sanetřík, 2014).

Fauna a flora si zde uchovala svůj původní přirozený ráz. Dvě třetiny z celé plochy národního parku tvoří lesní porosty, ve kterých najdeme buk, břínu, javor, jasan, jilm a tis. Roste zde asi 20 druhů orchidejí a vzácné druhy mechů. Na rašeliništích najdeme klikvu bahenní a rosnatku okrouhlolistou. Ve vodních tocích zde žijí pstruzi a lososi, v okolí vodních toků se vyskytuje mnoho druhů žab. Žijí zde jeleni, srnci a divoká prasata. Nadměrný výskyt vysoké zvěře je jeden z negativních činitelů v tomto národním parku.

Centrum národního parku se nachází v Königsstuhlu. Pro návštěvníky je zde připravena trvalá výstava nebo projekční místnost. Milovníci cykloturistiky uvítají velký počet cyklostezek, vedoucích územím. Pro návštěvníky, kteří chtějí navštívit křídový útes Königsstuhl, je zajištěná autobusová doprava. Dalšími atraktivními místy jsou například jezero Herthasse, městečko Sassnitz nebo bukové lesy. Nejkrásnější se nacházejí na plošině Stubnitz, jenž vznikla v době ledové. V parku dochází k neúměrnému rozvoji turistického ruchu, jenž má negativní vliv na původní krajinu (nationalpark-jasmund.de, 2015).

3.7.13 Národní park Kellerwald-Edersee (Nationalpark Kellerwald-Edersee)

Národní park Kellerwald-Edersee se nachází v severní části spolkové země Hessensko a díky svým bukovým lesům je součástí světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO (spolu s Grumsiner Forst v Braniborsku, Národním parkem Jasmund a Serrahnskou bučinou v národním parku Müritz v Meklenbursku-Předním Pomořansku a národním parkem Hainich v Durynsku). Stejně jako v ostatních oblastech se jedná o pozůstatky starých velkoplošných bukových porostů v Německu. Leží na ploše 57,3 km² a vznikl roku 2001.

V národním parku Kellerwald-Edersee se nacházejí jedny z posledních přírodních kyselomilných bukových lesů v Evropě. Najdeme zde také suché dubové lesy, louky a pastviny. Přirozené lesy s vysokým podílem starého dřeva vytváří životní prostor pro mnoho druhů brouků, lesního ptactva a lesních netopýrů. Z rostlinných druhů můžeme uvést například sasanku hajní, biku bělavou. Na loukách a pastvinách roste všivec lesní, hvozdník kropenatý a arnika. Ve vyšších nadmořských výškách se kromě buků vyskytují javor klen, jasan nebo jilm horský. V národním parku žije celkem 44 druhů savců. Najdeme zde jelena lesního, daňka evropského, muflony, kunu skalní a kunu lesní. Ve 30. letech 20. století zde došlo k vypuštění mývalů do volné přírody. Ptáci jsou zastoupeni například čápem černým, sovami (puštíky

obecný, kalous ušatý, sýc rousný nebo kulíšek nejmenší) a dalšími (lejsek černohlavý, rehek zahradní).

Návštěvníci národního parku si mohou vybrat z dvaceti turistických tras, z nichž je každá označena určitým zvířetem nebo rostlinou. K hlavním turistickým zde trasám patří: Výstup do lesa Kellerwald, Výstup do lesa Edersee a Výšková turistická trasa Eder. Národním parkem vedou také cyklistické trasy, jejichž celková délka činí 165,7 kilometrů. Obrovským lákadlem pro turisty je rovněž 27 kilometrů dlouhé jezero Edersee, kolem kterého vede padesátikilometrová cyklistická trasa (nationalpark-kellerwald-edersee.de, 2012).

3.7.14 Národní park Lagunová oblast Přední Pomořany (Vorpommersche Boddenlandschaft)

Národní park Lagunová oblast Přední Pomořany leží v severovýchodní části Německa ve spolkové zemi Meklenbursko-Přední Pomořansko a statut národního parku získal 1. října 1990. Jeho rozloha činí 786 km². Území národního parku se rozprostírá od poloostrova Darß-Zingst po západní pobřeží Rujany. Ostrov Rujana je se svou rozlohou 926 km² největším ostrovem Německa a za obdiv zde stojí křídové útesy, z nichž nejznámějším je 117 metrů vysoký Königsstuhl (Evropa atlas turistických zajímavostí, str. 71). V této oblasti se nacházejí dvě přímořské lagunové oblasti. V národním parku dochází k míchání slané vody z Baltského moře s vodou sladkou z místních lagun. Pro zdejší krajinu jsou typická pobřeží, laguny, písčné duny, močály a slané louky. Zajímavým úkazem v této oblasti jsou větrné přílivové mělčiny. Není zde příliv, ale pokud fouká vítr delší dobu ve stejném směru, dochází k odsunu vody. Pokud vítr ustane, voda se opět vrátí na své původní místo. Dochází tedy k podobnému jevu jako u přílivu a odlivu.

Míchání sladké vody s vodou slanou má za následek, že zde vedle sebe žijí sladkovodní i mořské druhy rostlin i živočichů. Ve zdejším prostředí se daří rostlinám, jako je záraza hřebíčkovitá, lomikámen zrnatý nebo trávnička

přímořská. V místních vodách najdeme velké množství ryb, obojživelníků a planktonu, který funguje jako přirozený vodní filtr. V písku žije rozchlípka písečná a pískovník rybářský. Na podzim se v tomto národním parku slétávají jeřábi popelaví. Oblast Předních Pomořan je společně s maďarským národním parkem Hortobágy největším shromaždištěm jeřábů popelavých ve střední Evropě. Vyskytují se zde také hejna bahňáků a dalších stěhovavých ptáků (nationalpark-vorpommersche-boddenlandschaft.de, 2016).

Největším ostrovem národního parku je Hiddensee, kde se také nachází informační středisko parku a ornitologická stanice. Jedním z turisticky nejnavštěvovanějších míst je přístav v Ahrenshoopu, který se nachází v západní oblasti národního parku. Dalšími oblíbenými destinacemi jsou například slané louky nebo Darßký les (nemecko.svetadily.cz, 2016).

3.7.15 Národní park Müritz (Nationalpark Müritz)

Národní park Müritz leží v severovýchodní části ve spolkové zemi Meklenbursko-Přední Pomořansko. Statut národního parku získal v roce 1990, jeho celková rozloha činí 322 km² a tvoří jej dvě samostatné části. Na území tohoto národního parku najdeme rozsáhlé oblasti písků, rašelinišť, jezer, souvislých lesních ploch. Největší rašeliniště se nacházejí na východním břehu protékající řeky Müritz. V oblasti národního parku se vyskytuje 100 jezer, které jsou větší než 1 hektar. Největším jezerem je Teilgebiet.

V nížinách roste olše, v lesích zde pak rostou především buk a dub, v písčných dunách se daří borovici. V parku hnízdí například orel mořský a orel říční a čáp černokrký. Negativním jevem je nadměrný výskyt muflonů a daňků.

Národní park Müritz patří k nejnavštěvovanějším národním parkům v Německu. V jeho blízkosti se nachází velká města Berlín a Hamburk, ze kterých do parku proudí velké množství návštěvníků. S tím souvisí velký tlak na oblast celého národního parku ze strany turistického ruchu (mueritz-nationalpark.de, 2015).

3.7.16 Národní park Saské Švýcarsko (Nationalpark Sächsische Schweiz)

Národní park Saské Švýcarsko byl vyhlášen roku 1990 na ploše 93,5 km². Národní park Saské Švýcarsko leží v Sasku a na své jižní straně podél státní hranice s Českou republikou navazuje na národní park České Švýcarsko. Spolu s Českým Švýcarskem tvoří toto území rozsáhlý komplex ekosystémů pískovcových skal a lesních porostů. V oblasti jmenovaného národního parku se na pravém břehu řeky Labe nacházejí Labské pískovce. Krajina NP Saské Švýcarsko je plná skalních měst, tabulových hor, hlubokých roklí a soutěsek. NP Saské Švýcarsko je považován za první oblast v Evropě, kde vznikl turistický průmysl. Turisty láká především horolezectví a velké množství turistických stezek (nationalpark-saechsische-schweiz.de, 2013).

3.7.17 Národní park Šlesvicko-holštýnské wattové moře (Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer)

Národní park Šlesvicko-holštýnské wattové moře leží na severozápadě Německa. Jedná se o největší národní park ve střední Evropě pod ochranou UNESCO. Jeho oblast sahá od nizozemského pobřeží přes Spolkovou republiku Německo až k Dánsku a jde tak o největší souvislou wattovou oblast planety o rozloze 4 415 km². Zdejší přímořská krajina je silně ovlivňována působením přílivu a odlivu. Najdeme zde množství pláží, dun a slaných luk. V oblasti Wattenmeer se kromě Národního parku Šlesvicko-holštýnské wattové moře nacházejí také parky. Jde o NP Hamburské wattové moře a NP Dolnosaské wattové moře. Celkově tvoří chráněné území, které se rozprostírá přibližně na území, o rozloze 8 000 km². Místní zvláštností jsou malé ostrovy, které nejsou chráněné násypy, a občas jsou celé zaplaveny mořskou hladinou.

Na slaných loukách roste například jitrocel přímořský, kostřava červená a limonka. Toto wattové moře obývá více než 3200 živočišných druhů a z toho 250 endemitů. Najdeme zde mnoho druhů krabů, mušlí, šneků a mořských hvězdic. V písku žijí

wattoví červi a ve zdejších pobřežních vodách bylo zjištěno 63 druhů ryb. Oblast tohoto národního parku je také důležité hnízdiště a místo odpočinku mnoha tažných ptáků. Zejména na podzim mají návštěvníci možnost pozorovat přelety nejrůznějších druhů ptactva. Z mořských savců zde žije tuleň koželužný, tuleň obecný a sviňucha obecná.

Návštěvníci národního parku Šlesvicko-holštýnské wattové moře mohou využít možnosti navštívit park s wattoým průvodcem nebo sami. Hlavní informační centrum Multimar Wattforum se nachází v městečku Tönning. Mezi hlavní turistické atrakce patří pozorování tažných ptáků na slaných loukách, výlet lodí k tulením koloniím nebo pobyty v některé z malých rybářských vesnic (nationalpark-wattenmeer.de, 2015).

3.7.18 Národní park Údolí dolní Odry (Nationalpark Unteres Odertal)

Národní park Údolí dolní Odry leží v severovýchodní části Německa ve spolkové zemi Braniborsko na hranicích mezi Německem a Polskem. Rozkládá se na ploše 103,2 km² a vznikl roku 1995. Údolí dolní Odry se táhne říční dolinou o délce šedesáti kilometrů mezi městem Hohensaaten na severu a Štětínem na jihu (www.nisaops.cz, 2011). Systém chráněných oblastí zasahuje také do sousedního Polska, kde zabírá plochu 36 009 hektarů. Nachází se zde mokřady, travnaté louky a listnaté lesy. Národní park Údolí dolní Odry je také součástí NATURA 2000.

Národní park je důležitým místem pro přezimování, odpočinek a rozmnožování mnoha ptačích druhů. Žije zde čáp černý, orel mořský, rákosník ostricový. Ze stěhovavých ptáků zde přilétají husa běločelá, husa polní, kachna divoká, hvízdák eurasijský a hejna jeřábů. Ze savců zde najdeme bobra, vydru, netopýra velkého a netopýra pobřežního. Plazi jsou na území národního parku Údolí dolní Odry zastoupeni užovkou hladkou, želvou bahenní a ještěrkou obecnou. Ve zdejších vodách žije 49 druhů ryb. Mezi obojživelníky a ryby, vyskytující se v této oblasti, patří například mihule říční a mihule potoční, brejlovec a hrouzek běloploutvý.

Návštěvnické centrum národního parku Údolí dolní Odry bylo otevřeno v září roku 2000 v Criewen, roku 2014 zde byl otevřen také "Natura 2000 Haus". Návštěvníci tohoto národního parku mohou ve zdejší krajině obdivovat lužní lesy, svahy podél řeky Odry a kvetoucí travnaté louky. Velkým lákadlem tohoto parku je také pozorování hejn jeřábů, které čítají desítky tisíc jedinců (nationalpark-unteressodertal.eu, 2010).

4 Vlastní práce

4.1 Spolková země Bavorsko (der Freistaat Bayern)

4.1.1 Základní informace

Bavorsko je největší spolkovou zemí Německa. Se svými 70 549km² má téměř stejnou rozlohu jako ČR. Oficiální název zní Svobodný stát Bavorsko (Freistaat Bayern). Hlavním městem je Mnichov (München) a tvoří tak kulturní i historické centrum této spolkové země. Bavorsko si zachovalo svou specifickou odlišnost od zbytku SRN a přitahuje velké množství turistů kvůli své bohaté historii, kultuře a přírodním krásám. Pro zdejší obyvatele je typická hrdost na svou zemi.

4.1.2 Historie

Dnešní Bavorsko bylo v antice osídleno Kelty a Římany. Tato spolková země získala své pojmenování po germánských Bajuwarech, kteří ji v 5. a 6. století začali osídlovat. Ve druhé polovině 6. století dobyli území Frankové. V období středověku došlo k rozdělení Bavorska na Horní Bavorsy (Štrubinsko, Ingolstadtsko a Mnichovsko) a Dolní Bavorsy (Landshutsko). Rozdělení trvalo až do roku 1505, kdy došlo k opětovnému sjednocení Bavorska Albrechtem Moudrým. V 16. a 17. století se Bavorsko stalo baštou římských katolíků ve svaté říši římské. Po pádu římské říše se Bavorsko stalo královstvím, kterým zůstalo do roku 1918 (Egert-Romanowska a Omilanowska, 2008). V druhé polovině 20. století došlo k přeměně Bavorska z převážně zemědělského státu na moderní průmyslovou oblast s rozvinutými službami.

Roku 1918 bylo Bavorsko prohlášeno republikou. Roku 1933 vznikl v bavorském městě Dachau první koncentrační tábor. Během druhé světové války docházelo k bombardování některých bavorských měst (Mnichov, Norimberk) spojeneckými vojsky. Po válce se Bavorsko ocitlo v americké okupační zóně. Roku 1946 byla

přijata ústava svobodného státu Bavorsko a roku 1949 se stalo Bavorsko součástí Spolkové republiky Německo. Zajímavé bylo zamítnutí zákona bavorského Landtagu, který ustanovil vznik SRN kvůli přílišné centralizaci. Většina ostatních německých států byla ale pro a tak Bavorsko ustoupilo (Dražan, 2007).

4.1.3 Geografická charakteristika

Bavorsko se nachází v jižní části SRN a leží tak na pomezí západní a střední Evropy. Sousedí na východě s ČR, na jihovýchodě a jihu s Rakouskem, na jihozápadě zasahuje k Bodamskému jezeru, západní hranice je tvořena Bádenskem-Württemberskem a severozápadní a severní hranici tvoří spolkové republiky Hesensko a Durynsko. Jižní oblast je vymezena pásmem Alp. Typickými krajinnými typy jsou vrchoviny a pahorkatiny. Nížiny zde najdeme pouze minimálně, a to především podél řek. Dominantním krajinným prvkem Bavorska jsou Alpy, které se podél německo-rakouské hranice dělí na několik oblastí. Na západě to jsou Allgavské Alpy, dále Bavorské alpy, v nichž najdeme nejvyšší německý vrchol – Zugspitze (2 962 m) a Berchtesgadenské Alpy. Na východě Bavorska se na hranici s ČR rozkládají pohoří Šumava a Český les, které jsou v Německu označovány pod jedním názvem Böhmerwald. Nejvyšším vrcholem této oblasti je Velký Javor (Grosser Arber). Spolkovou zemí Bavorsko také protékají dvě velké řeky – Dunaj a Mohan. Zatímco Mohan protéká výrazným údolím, řeka Dunaj je vesměs lemována rovinatými pánvemi a nížinami (např. Gäuboden, obilnice Bavorska). Pro Bavorsko jsou také typická jezera, z nichž asi nejznámější je Bodamské jezero.

4.1.4 Fauna a flóra

Bavorsko je charakteristické podobnou faunou a flórou jako ČR. Výjimku tvoří alpské oblasti, ve kterých převládá alpská fauna a flóra. Zajímavými alpskými druhy jsou savci, jako například kozorožec alpský, kamzík horský, svišť horský nebo alpský zajíc běláček. Ve zdejších horských tocích a tůních žije mlok černý a z ptáků je nejznámější orel skalní.

Převládají zde jehličnaté lesy, nad horní hranicí lesa roste kosodřevinový porost a na horských loukách se daří alpské květeně. Na území Bavorska se nacházejí dva NP – NP Bavorský les a NP Berchtesgaden (Dražan, 2007).

4.1.5 Kultura

Obyvatelé Bavorska mají silný smysl pro svou regionální identitu a mnozí z nich jsou členy vlasteneckých spolků. Zejména na venkově se setkáváme se silným vlivem náboženství, tradicemi a typickým rodinným životem. Nejvíce obyvatel Bavorska se hlásí k římskokatolické církvi. Typickým bavorským folklorním oděvem je tzv. Trachten, který se nosí na nejrůznějších lidových slavnostech. U mužů ho tvoří kožené kalhoty nad kolena a u žen šaty s výstřihem a zástěrou. Podle statistik z roku 2009 byl každý dvanáctý obyvatel Bavorska neněmecké národnosti. Lidé odlišných národností dávají přednost větším, městům jako např. Mnichov nebo Norimberk, naopak obyvatelstvo na venkově ve většině případech německého původu (Schulte-Peevers, Le Nevez a Walker, 2009).

4.2 Primární výzkum

4.2.1 Vytvoření dotazníku a jeho struktura

Pro získání dat bylo zvoleno dotazníkové šetření. V úvodním textu, příkládanému k dotazníku, bylo zahrnuto oslovení respondentů (bavorských základních a středních škol), prosba o vyplnění dotazníku a sdělení cíle dotazníkového šetření. Dotazník byl stanoven tak, aby byl časově nenáročný a srozumitelný.

Dotazník obsahuje celkem 22 otázek. Bylo zde použito otevřených, polouzavřených i uzavřených otázek. Druhy otázek, které se vyskytovaly v dotazníkovém šetření, lze podle Borůvkové rozdělit na:

1. Filtrační otázka: filtrační otázka je v dotazníku použita již na začátku, kdy respondent volí mezi odpověďmi na otázku, zda jejich škola organizovala

exkurzi do NP na území SRN. Pokud odpoví „ano“, následuje filtrační otázka č. 2, ve které respondent odpovídá, zda šlo o jednorázovou akci nebo navštěvuje NP pravidelně. Následuje filtrační otázka č. 9. Pokud respondent na začátku dotazníku odpoví „ne“, bude další filtrační otázka č. 3, ve které respondent odpovídá, zda má v plánu se školou navštívit nějaký z NP na území SRN. Tok dalších otázek se odvíjí od předchozích odpovědí.

2. Výběr právě jedné odpovědi: 1, pokud odpoví respondent na první otázku „ano“, bude vybírat právě jednu odpověď u otázek 2 a 9. V případě, že respondent odpoví na první otázku „ne“, bude dále vybírat právě z jedné odpovědi u otázky číslo 3.
3. Výběr více možných odpovědí: pokud bude odpověď u první otázky „ano“: 4,5. Pokud bude odpověď u první otázky „ne“: 2,4,5.
4. Baterie otázek: použita spolu s hodnotící škálou u otázky č. 5 (pokud respondent odpověděl na první otázku „ano“).
5. Škálování: otázka č. 5, pokud respondent odpověděl u první otázky „ano“.

4.2.2 Realizace primárního průzkumu

Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na základní a střední školy na území Spolkové země Bavorsko. Tato spolková země byla vybrána proto, že se jedná o příhraniční území s ČR a také z důvodu mírného odchýlení se od spolkových zákonů v případě národních parků.

Respondenti byli vybíráni na základě internetového portálu www.km.bayern.de, který umožňuje vyhledání všech vzdělávacích institucí v Bavorsku. Zjišťování informací bylo realizováno elektronicky pomocí rozesílání dotazníků elektronickou poštou na mailové adresy vybraných škol. U vzdělávacích institucí, u nichž nebyly uvedeny na mailové adresy na internetových stránkách, byl dotazník zasílán pomocí kontaktních formulářů.

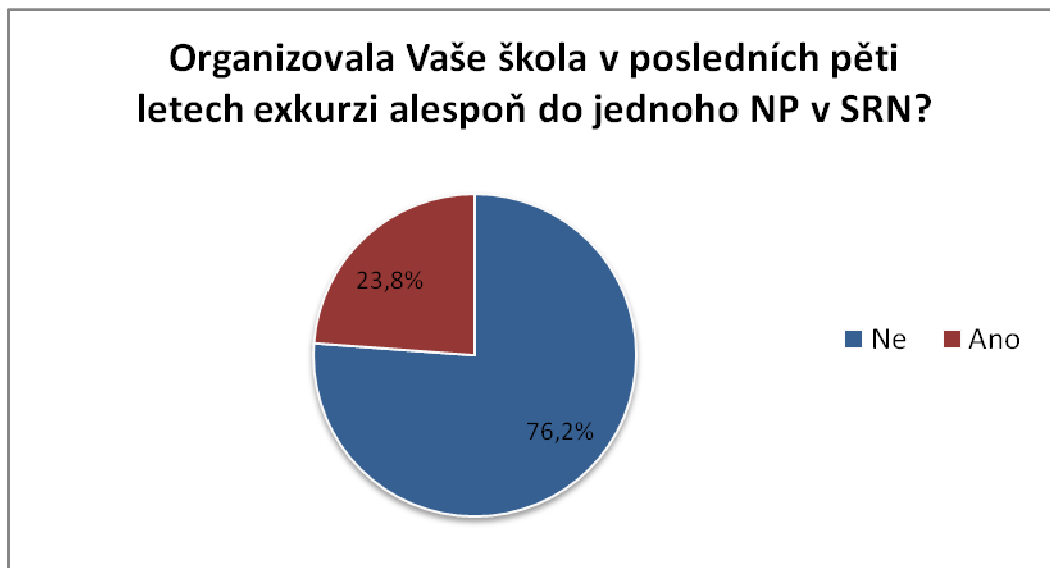
Primární výzkum probíhal v měsících dubnu a květnu roku 2016. Dotazník byl zpracován elektronicky přes Formuláře Google. Celkem bylo osloveno 611 základních a středních bavorských škol. Z celkového počtu odpovědělo 63 škol. Návratnost byla tedy 10,3 %.

4.2.3 Statistické zpracování

Statistické zpracování údajů dat probíhalo pomocí absolutních a relativních četností. Absolutní četnost (n_i) znamená počet hodnot v dané variantě. Relativní četnost (p_i) představuje podíl absolutní četnosti k celkovému počtu hodnot souboru a může být vyjádřena procenty. Použit byl také aritmetický průměr, který je funkcí všech hodnot a vždy leží mezi minimální a maximální hodnotou souboru (Minařík, 2007).

4.3 Analýza výsledků

První otázka zjišťuje, zda respondenti organizovali v posledních pěti letech exkurzi alespoň do jednoho národního parku na území SRN. Z celkem 63 navrácených dotazníků byla u 48 škol zaznamenána odpověď „ne“ a u zbylých 15 byla zaznamenána odpověď „ano“. Můžeme tedy konstatovat, že za posledních pět let organizovalo z našich respondentů exkurzi alespoň do jednoho národního parku v SRN celkem 23,8 %, zatímco zbylých 76,2 % škol žádnou exkurzi nepodniklo.

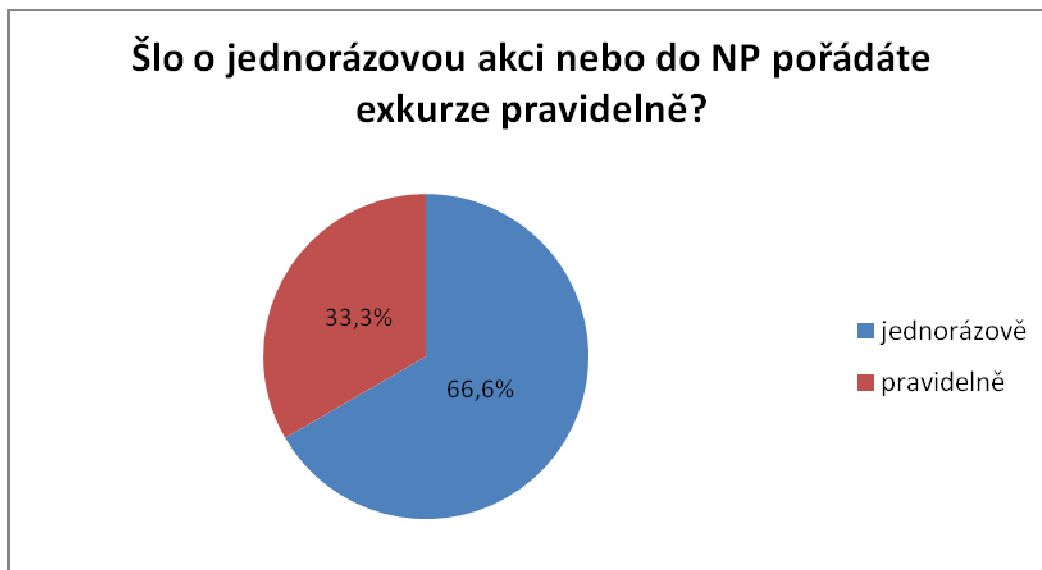

Graf č. 1: Uskutečněné a neuskutečněné exkurze do NP v SRN

Následující tok otázek se odvíjel podle toho, jak odpověděli respondenti na otázku č. 1. Nejprve provedu analýzu odpovědí 15 bavorských škol, které absolvovaly exkurzi do národních parků na území SRN.

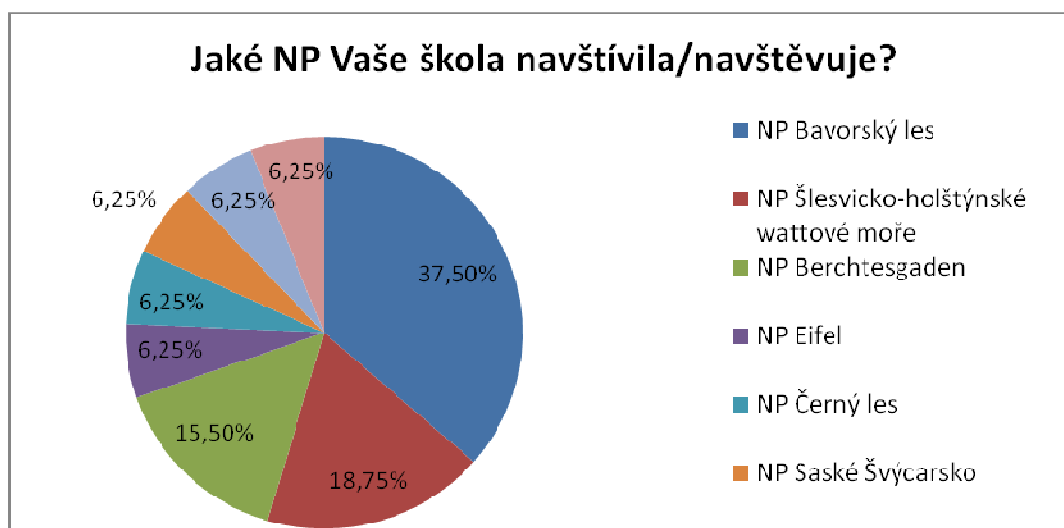
Otázka č. 2 zjišťovala, zda mají exkurze zmíněných škol jednorázový charakter, nebo zda jsou pořádány pravidelně. 10 z 15 respondentů (66,6 %) odpovědělo, že navštívili národní parky na území SRN pouze jednou, zbylých 5 respondentů (33,3 %) pořádá do národních parků exkurze pravidelně.

Třetí otázka pak zkoumala, zda školy, které pořádají exkurze pravidelně, navštěvují stále jedny a ty samé NP nebo zda NP střídají. V tomto případě odpověděly všechny vzdělávací instituce tak, že pořádají opakované exkurze do stejných NP.

Graf č. 2: Jednorázové a pravidelné exkurze do NP v SRN

Čtvrtá otázka zkoumala návštěvnost jednotlivých národních parků bavorskými školami. Námi oslovené bavorské základní a střední školy organizovaly nebo organizují exkurze do osmi NP. V 37,5 % případů se jednalo o NP Bavorský les, následoval NP Šlesvicko-holštýnské wattové moře (18,7 % případů), NP Berchtesgaden (12,5 % případů). Zbýlé národní parky NP Eifel, NP Černý les, NP Saské Švýcarsko, NP Harz a NP Jasmund byly zmíněny jednou a jejich procentuální zastoupení činilo 6,25 %. Do NP Bavorský les pořádá opakovaně exkurze 1 škola, do NP Šlesvico-holštýnské wattové moře taktéž 1 škola, do NP Berchtesgaden 2 školy a do NP Jasmund organizuje opakované exkurze taktéž 1 škola. Preference jednotlivých národních parků našich respondentů jsou uvedeny v grafu č. 3.

Graf č. 3: Rozdělení uskutečněných exkurzí dle NP

Otázka č. 5 zkoumala důvody, které vedly naše respondenty k organizování exkurzí právě do výše zmíněných NP. Vzdělávací instituce mohly vybrat více důvodů, které je ovlivnily k návštěvě právě těchto NP, popř. mohly uvést své vlastní důvody. U NP Bavarský les převyšovala ne příliš velká vzdálenost (uvedlo celkem 5 škol), možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh uvedly 4 školy a dobrou dopravní dostupnost uvedly 3 školy. NP Šlesvicko-holštýnské wattové moře byl zvolen z důvodů možnosti vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh a v jednom případě byl jako důvod k návštěvě uveden zájem žáků dané třídy o tento NP. NP Berchtesgaden byl zvolen kvůli možnosti vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh, dobré dopravní dostupnosti a ne příliš velké vzdálenosti. Z důvodu ne příliš velké vzdálenosti byly zvoleny také NP Harz a NP Eifel. NP Eifel byl danou školou také zvolen kvůli bývalé nacistické vojenské základně – Vogelsang. Ostatní NP byly zvoleny kvůli možnosti vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh (viz. Tabulka č. 1).

Tabulka č. 1: Hlavní důvody uskutečnění exkurzí do NP v SRN

Název NP	Druh exkurze	Důvody vybrání jednotlivých NP
NP Bavorský les	jednorázová	ne příliš velká vzdálenost, možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
	jednorázová	ne příliš velká vzdálenost, možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
	jednorázová	ne příliš velká vzdálenost, dobrá dopravní dostupnost
	jednorázová	ne příliš velká vzdálenost, možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
	jednorázová	dobrá dopravní dostupnost, možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
	opakovaná	ne příliš velká vzdálenost, dobrá dopravní dostupnost
NP Šlesvicko-holštýnské wattové moře	opakovaná	zájem třídy o daný NP
	jednorázová	možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
NP Berchtesgaden	opakovaná	možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
	opakovaná	dobrá dopravní dostupnost, ne příliš velká vzdálenost, možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
NP Eifel	jednorázová	ne příliš velká vzdálenost, Vogelsang
NP Černý les	jednorázová	možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
NP Saské Švýcarsko	jednorázová	možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
NP Harz	jednorázová	možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh
NP Jasmund	jednorázová	možnost vidět určitý živočišný nebo rostlinný druh

(Zdroj: vlastní zpracování)

Šestá otázka měla zjistit míru spokojenosti respondentů s vybavením jednotlivých národních parků. Respondenti pomocí hodnotící škály hodnotili svou spokojenost s dopravní dostupností do NP, aktivitami pro děti, kvalitou informačních center, ochotou personálu, bezbariérovým přístupem a kvalitou turistických stezek. U NP Bavorský les byla většina respondentů naprosto spokojena s dopravní

dostupností (4) a zbylá jedna škola spíše spokojena. NP Berchtesgaden byl také po stránce dopravní dostupnosti dobře hodnocen. Tato situace nastala pravděpodobně

v důsledku toho, že oba zmiňované NP leží ve Spolkové zemi Bavorsko a představují tak vhodný NP k návštěvě, jelikož jejich vzdálenosti nejsou pro naše respondenty příliš velké. Respondenti byli taktéž spokojeni a spíše spokojeni s dopravní dostupností NP Eifel, Černý les, Saské Švýcarsko, Harz a také NP Šlesvicko-holštýnské wattové moře (i přes jeho velkou vzdálenost). Spíše nespokojena s dopravní dostupností byla škola, která navštívila NP Jasmund.

Aktivity pro děti (zvláštní tematické prohlídky, možnost hrát si atd.) byla ve většině navštívených NP hodnoceny pozitivně. Výjimku tvořila jedna odpověď „spíše nespokojen“ u NP Bavorský les a NP Harz.

Kvalita všech informačních center navštívených NP je hodnocena odpověďmi „spokojen a spíše spokojen“. Můžeme tedy konstatovat, že respondenti považují kvalitu navštívených infocenter na dobré úrovni. Pouze v jednom případě u NP Bavorský les a NP Berchtesgaden byla zaznamenána odpověď „nemohu posoudit“. Respondenti byli taktéž spokojeni nebo spíše spokojeni s ochotou personálu, pracujícího v navštívených NP (kromě třech případů, ve kterých byla odpověď „nemohu posoudit“). Mohla by zde existovat určitá souvislost mezi spokojeností s infocentrem a kvalitou personálu.

Větší míra nespokojenosti byla zaznamenána u hodnocení bezbariérového přístupu do jednotlivých NP. Celkem 37,5 % respondentů (6 z 15) bylo s bezbariérovým přístupem spíše nespokojeno. Jednou se vyskytla odpověď „nespokojen“, a to u NP Šlesvicko-holštýnského wattového moře. 4 respondenti z 15 nemohli situaci s bezbariérovým přístupem posoudit a zbytek (5) byl spíše spokojen.

Tabulka č. 2: Spokojenost respondentů s vybavením NP v SRN

Název NP	Dopravní dostupnost	Aktivity pro děti	Kvalita informačního centra	Ochota personálu	Bezbariérový přístup	Kvalita stezek
NP Bavorský les	spokojen	spokojen	spokojen	spokojen	nemohu posoudit	nemohu posoudit
	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	nemohu posoudit	spokojen
	spokojen	spíše spokojen	nemohu posoudit	nemohu posoudit	spíše spokojen	spíše spokojen
	spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen
	spokojen	spíše nespokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	spíše spokojen
	spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	spíše nespokojen
NP Šlesvicko-holštýnské wattové moře	spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	spokojen
	spíše spokojen	spokojen	spíše spokojen	spokojen	nemohu posoudit	spíše spokojen
	spíše spokojen	spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	nespokojen	spíše spokojen
NP Berchtesgaden	spíše spokojen	nemohu posoudit	nemohu posoudit	nemohu posoudit	spíše nespokojen	spíše spokojen
	spokojen	spokojen	spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spokojen
NP Eifel	spíše spokojen	spokojen	spokojen	spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen
NP Černý les	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	spíše spokojen
NP Saské Švýcarsko	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	nemohu posoudit	spíše spokojen	spokojen
NP Harz	spokojen	spíše nespokojen	spíše spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	spíše spokojen
NP Jasmund	spíše nespokojen	spokojen	spokojen	spokojen	nemohu posoudit	spíše spokojen

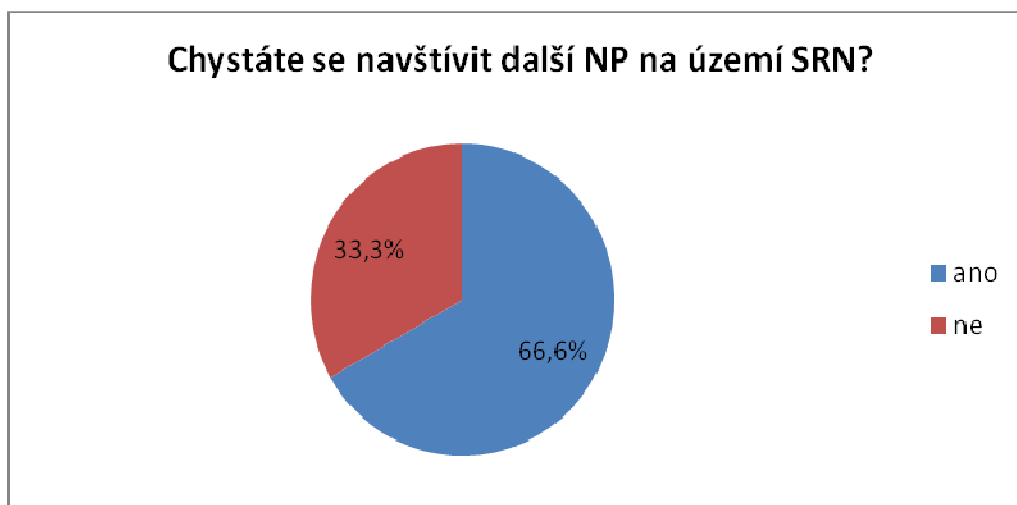
(Zdroj: vlastní zpracování)

Otázky č. 7 a 8 dávaly respondentům prostor pro vyjádření toho, co se jim v navštívených NP nejvíce líbilo a co by naopak rádi změnili. Na otázku č. 7 odpovědělo celkem 7 respondentů. Dvě školy, které se vyjadřovaly k NP Šlesvicko-holštýnské wattové moře uvedly, že se jim nejvíce líbilo právě wattové moře

(1 případ) a možnost pozorovat vodní savce – tuleně (1 případ). V NP Bavorský les byly za nejoblíbenější místa považována místní jezera (Roklanské Jezero a Velké Javorské jezero). V NP Harz byl zmíněn nejvyšší vrchol tohoto národního parku – Brocken a v NP Jasmund uvedla 1 škola křídový útes Königstuhl.

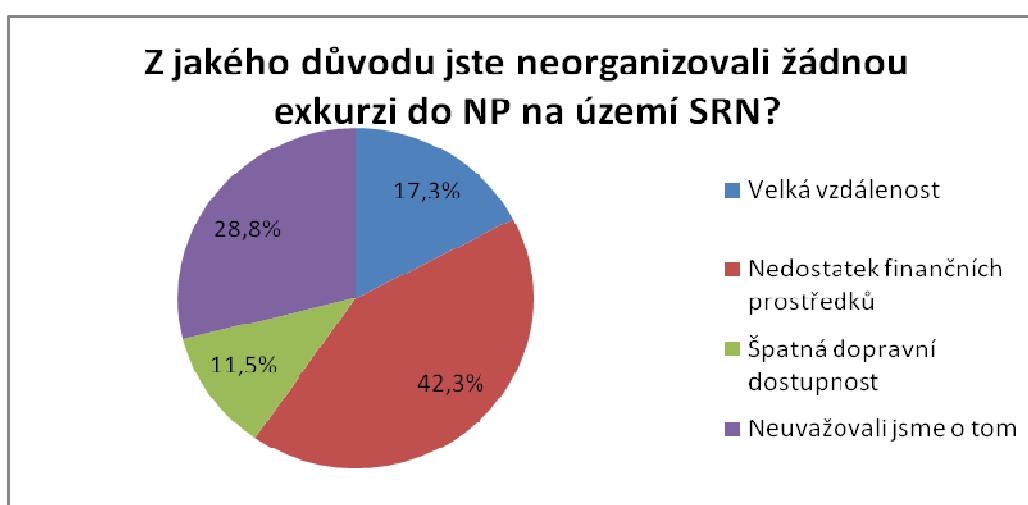
Na otázku č. 8 odpověděli celkem 3 respondenti. V jednom případě se jednalo o špatné proměnlivé počasí v oblasti NP Šlesvicko-holštýnského wattového moře a ve dvou dalších by respondenti rádi změnili stav některých porostů napadených lýkožroutem smrkovým v NP Bavorský les.

Otázka č. 9 pak směřovala do budoucnosti. Tázaní respondenti v ní odpovídali na to, zda se chystají v budoucnu navštívit stejný nebo další národní park na území SRN. Pokud odpověděli „ano“, měli také uvést, který NP by rádi navštívili jako další. Z dotazovaných škol uvedlo 66,6 % respondentů (10 z 15), že se na exkurzi do dalšího NP na území SRN nechystá. Zbýlých 33,3 % (5 z 15) respondentů odpovědělo, že mají v plánu navštívit další NP. Ve třech případech mají respondenti v plánu navštívit stejný národní park – Bavorský les. V těchto případech bylo uvedeno, že se školám v NP Bavorský les líbilo a plánují ho navštívit opět také kvůli malé vzdálenosti. V jednom případě bylo navíc uvedeno, že škola má v plánu navštívit taktéž sousedící NP Šumava v ČR. V jednom případě byl uveden NP Hainich, a to kvůli starým bukovým lesům a také kvůli stezce v korunách stromů. Dalším uvedeným NP byl Berchtesgaden.

Graf č. 4: Plány škol navštívit další NP na území SRN

V případě, že respondenti odpověděli na první otázku „ne“, následovala otázka č. 2, která zjišťovala, z jakého důvodu neorganizovaly školy žádnou exkurzi do NP na území SRN. Respondenti zde mohli vybrat více důvodů, které jim neumožnily pořádat žádnou exkurzi. Z celkem 52 udaných důvodů byl nejčastější překážkou nedostatek finančních prostředků, který byl uveden ve 22 případech (42,3 %). Druhý nejčastější důvod byl takový, že poměrně velký podíl škol z celkového vzorku o možnosti navštívit některý z NP v SRN ani neuvažoval. Tato odpověď byla udána celkem patnáctkrát (28,8 %). Následující důvody byly velká dopravní vzdálenost (17,3 %) a špatná dopravní dostupnost (11,5 %).

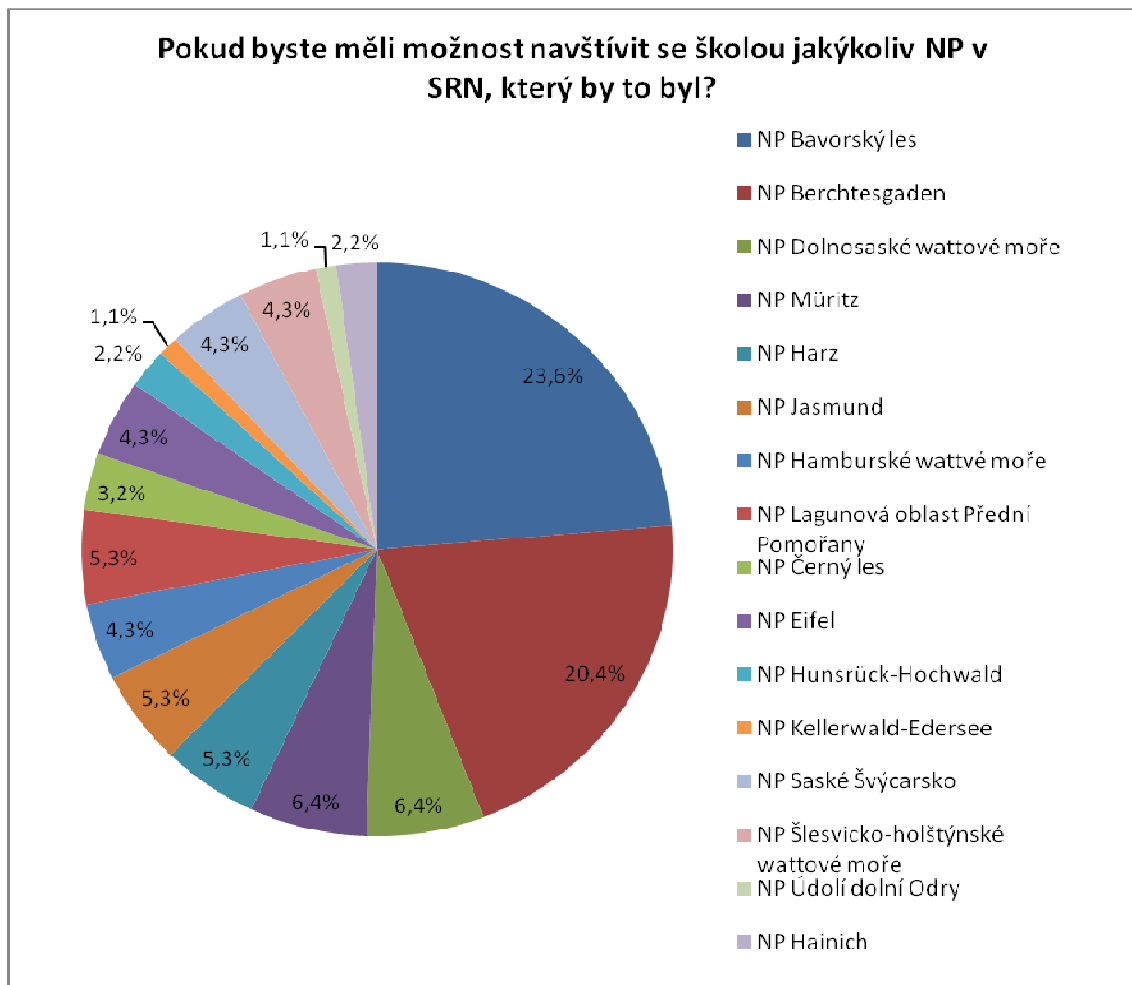
Graf č. 5: Hlavní důvody neorganizování exkurzí

Třetí otázka zjišťovala plány bavorských základních a středních škol, které za posledních pět let neorganizovaly žádnou exkurzi, do budoucna. Konkrétně se ptala, zda plánují v budoucnu navštívit se školou některý z NP v SRN. 85,4 % vzdělávacích institucí odpovědělo, že se v budoucnu nechystá navštívit žádný z NP v SRN. 14,6 % respondentů naopak uvedlo, že by v budoucnu ráda NP navštívili.

Následující otázka zjišťovala, které z NP mají bavorské vzdělávací instituce v plánu navštívit a proč. Ve čtyřech případech se jednalo o NP Bavorský les. Jeden z respondentů uvedl jako důvod osobní znalost a zálibení v tomto NP, další škola má v úmyslu navštívit také NP Šumava a návštěvu obou NP tak spojit. Dalším NP, do kterého se chystá jedna škola, byl NP Údolí dolní Odry, a to z toho důvodu, že leží v blízkosti hlavního města – Berlína, do kterého daná škola organizuje třídní výlety. Bylo by tedy možno navštívit tento NP po cestě z Berlína nebo do něho. NP Hunsrück-Hochwald byl jednou školou vybrán proto, že jde o nejnovější NP v SRN. Dalším NP pro budoucí návštěvu byl zvolen NP Dolnosaské wattové moře.

Pátá a konečná otázka dotazníkového šetření se zabývala upřednostněním jednotlivých národních parků, pokud by měly školy neomezené finanční prostředky a mohly by navštívit jakýkoliv NP na území SRN (školy mohly volit více NP). Z celkem 93 upřednostňovaných NP byl ve 22 případech zvolen NP Bavorský les (23,6 %). Hlavními důvody k návštěvě uvedeného NP byly především: malá vzdálenost od škol, umístění v Bavorsku a dobré osobní zkušenosti respondentů s parkem. 19 respondentů (20,4 %) by si za cíl své exkurze zvolilo NP Berchtesgaden. V tomto případě byly důvody k návštěvě stejné jako u předchozího NP. Dalšími preferovanými NP byly NP Dolnosaské wattové moře a NP Müritzk.

Naopak nejatraktivnější NP z pohledu bavorských základních a středních škol byly NP Hainich, NP Hunsrück-Hochwald, NP Kellerwald-Edersee a NP Údolí dolní Odry. U jmenovaných NP by si je z našich respondentů vybralo dohromady pouze 6,6 %.

Graf č. 6: Atraktivita jednotlivých NP z pohledu bavorských škol

5 Diskuze

Pro Spolkovou republiku Německo má v rámci mezinárodního srovnání chráněných území význam kategorizace chráněných území vytvořena Světovým svazem na ochranu přírody (IUCN). Kategorizace chráněných území má umožnit porovnání chráněných území mezi jednotlivými státy. Spolková republika Německo je členem mnoha mezinárodních a evropských úmluv týkajících se ochrany přírody. Díky tomu má ochrana přírody v Německu poměrně dobrý standard.

V samotné Spolkové republice Německo je obecným právním předpisem Spolkový zákon o ochraně přírody (Bundesnaturschutzgesetz). Existují zde ale rozdílné přístupy k ochraně přírody ze strany jednotlivých spolkových zemí. Na jedné straně se v Německu nachází oblasti s neponičenou a přírodě blízkou krajinou, na straně druhé zde najdeme i oblasti s intenzivní těžbou nerostných zdrojů (těžba černého uhlí v Porúří, těžba hnědého uhlí v porýnském revíru). Pokud by došlo k větší konkretizaci Spolkového zákona o ochraně přírody, mohly by jednotlivé spolkové země přistupovat k ochraně přírody jednotně. Otázkou však je, zda by tento postup vedl k celkovému zlepšení stavu krajiny (omezení těžby nerostných zdrojů) nebo zda by způsobil zásahy do zatím průmyslově neponičených oblastí.

Zájem o přírodu by měl být dle mého názoru podporován také u mladé generace. Primární výzkum ukázal, že z bavorských základních a středních škol realizuje exkurze do národních parků na území SRN jen malá část (zhruba $\frac{1}{4}$). Hlavním důvodem je nedostatek finančních prostředků a také fakt, že poměrně podstatná část škol o exkurzi ani neuvažovalo. Německé národní parky by mohly zvýšit svou atraktivitu např. organizováním speciálních akcí pro vzdělávací instituce a pro mládež (speciálně orientované prohlídky s průvodci).

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat územní ochranu přírody ve Spolkové republice Německo a popsat německé národní parky. V teoretické části jsou popsány pojmy příroda a životní prostředí, jež s ochranou přírody souvisí. Je zde uveden popis historického vývoje vyhlášení chráněných území a kategorizace jednotlivých chráněných území podle zásad Mezinárodní Unie na ochranu přírody. Dále se věnuji právní úpravě územní ochrany přírody uvnitř České republiky a Spolkové republiky Německo, jejímu ustanovení a nejdůležitějším právním předpisům, které upravují oblast ochrany přírody v daných dvou státech. V teoretické části je také zahrnuta právní úprava ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost v mezinárodním právu a v evropském komunitárním právu. Dále se věnuji obecné a zvláštní územní ochraně přírody ve Spolkové republice Německo. Závěr teoretické části tvoří popis šestnácti německých národních parků.

Ve vlastní práci je zkoumána návštěvnost německých národních parků bavorskými základními a středními školami během posledních pěti let. Samotnému primárnímu výzkumu předchází historická, geografická, přírodní a kulturní charakteristika spolkové země Bavorsko. Pro zjištění návštěvnosti jednotlivých národních parků jsem zvolila dotazníkové šetření. Výsledky dotazníku jsou pro přehlednost vyneseny do grafů a tabulek. V rámci dotazníkového šetření byly vymezeny čtyři dílčí cíle. Při zkoumání návštěvnosti národních parků ze strany německých vzdělávacích institucí jsem objevila, že v uplynulých pěti letech navštívila národní parky v SRN necelá čtvrtina respondentů. Nejednalo se tedy o příliš vysoké procento dotazovaných (23,8 %). Druhým zkoumaným problémem bylo zjištění faktorů, které vedly školy k návštěvě právě těchto národních parků. Z odpovědí vyplynulo, že většina škol byla ovlivněna vzdáleností jednotlivých národních parků a jejich dopravní dostupností. U druhého nejnavštěvovanějšího národního parku našimi respondenty – NP Šlesvicko-holštýnského wattového

moře naopak nehrála vzdálenost roli. Zmiňovaný národní park leží ve velké vzdálenosti od Bavorska a našimi respondenty byl navštíven z důvodu specifické fauny a flóry. Zajímavé bylo, že jedna bavorská škola pořádala exkurzi do národního parku kvůli zájmu dané třídy NP navštívit. Vybavení národních parků bylo ve většině případů hodnoceno kladně. Větší nespokojenost byla zaznamenána u možnosti bezbariérového přístupu do národních parků. Výzkum skutečné návštěvnosti našimi respondenty ukázal, že nejatraktivnějším a nejvíce navštíveným národním parkem na území SRN byl Bavorský les, následoval NP Šlesvicko-holštýnské wattové moře a NP Berchtesgaden. Hlavními důvody výběru prvního a posledního zmiňovaného NP byla lokace v Bavorsku a s tím spojená malá vzdálenost v porovnání s ostatními NP. Zajímavým zjištěním bylo, že se skutečná atraktivita navštívených národních parků příliš neliší od preferencí respondentů v případě, že by disponovali neomezenými finančními prostředky a mohli navštívit jakýkoliv národní park v SRN. Nejvíce bavorských škol by v takové situaci navštívilo NP Bavorský les, NP Berchtesgaden a až poté následovaly NP Dolnosaské wattové moře a NP Müritzk. Důvody upřednostnění jmenovaných národních parků pramenily ze silné regionální identity, malé vzdálenosti a u NP Bavorský les taktéž z možnosti návštěvy NP Šumava.

7 Seznam použité literatury

ANDĚRA, M. *Národní parky Evropy: kompletní encyklopedický průvodce*. 1. vyd. Praha: Slovart, 2008. 976 s. ISBN 978-80-7391-162-1.

BARDELLI, G., ILDOS, A. *Národní parky světa*. 1. vyd. Praha: Slovart, 2002. 319 s. ISBN 80-7209-387-8.

BLACKBOURN, D. *Podmaňování přírody: voda, krajina a vytváření moderního Německa*. 1. vyd. Praha: BB/art, 2009. 446 s. ISBN 978-80-7381-598-1.

DRAŽAN, J. *Německo jih: podrobné a přehledné informace o historii, kultuře, přírodě a turistickém zázemí Bavorska a Bádenska-Württemberska*. 1. vyd. Praha: Freytag & Berndt, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7316-291-7.

EGERT-ROMANOWSKA, J. a OMILANOWSKA, M. *Německo*. 3. vyd. Praha: Ikar, 2008. 576 s. ISBN 978-80-249-0998-1.

KUČERA, J. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin: základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii*. 2. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. 43 s. ISBN 978-80-7212-552-4.

KUČOVÁ, V. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. 199 s. ISBN 978-80-87104-52-1.

MACHAR, I. *Mokřadní ekosystémy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 137 s. ISBN 978-80-244-3946-4.

ROUDNÁ, M. *Biologická rozmanitost a otázky biologické bezpečnosti*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003. 66 s. ISBN 80-7212-275-4.

SANETŘÍK, M. *Evropské národní parky*. 1. vyd. Štítý: Veduta, 2004. 150 s. ISBN 80-86438-08-2.

SCHULTE-PEEVERS, A., LE NEVEZ, C. a WALKER K. *Mnichov, Bavorsko a Salcburk*. 1. vyd. Praha: Svojk a Co., 2009. 372 s. ISBN 978-80-256-0111-2.

STEJSKAL, V. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1. 1. 2006*. 1. vyd. Praha: Linde, 2006. 591 s. ISBN 80-7201-609-1.

Internetové zdroje

Bundesamt für Naturschutz: Nationalparke [online]. Bonn: Bundesamt für Naturschutz, 2015 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.nationalpark-vorpommersche-boddenlandschaft.de/vbl/index.php?article_id=1

Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora [online]. Geneva: CITES Sekretariat, 2013 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/disc/what.php>

Cyklostezka Odra – Nisa [online]. Evropský fond regionálního rozvoje, 2011 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.nisaops.cz/>

Deutsche UNESCO-Kommission e. V.: Buchenurwälder der Karpaten und Alte Buchenwälder Deutschlands [online]. Bonn: Deutsche UNESCO-Kommission e. V., 2011 [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <http://www.unesco.de/kultur/welterbe/welterbe-deutschland/buchenwaelder.html>

EUROPARC Česká republika [online]. ČR: EUROPARC Česká republika, 2016 [cit. 2016-05-1]. Dostupné z: <http://www.europarc.cz/>

Evropská agentura pro životní prostředí [online]. Copenhagen: Evropská agentura pro životní prostředí, 2016 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.eea.europa.eu/cs/about-us/who>

Ministerstvo životního prostředí: EUROBATS - Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2015 [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/urobats_dohoda_netopyri

Nationalpark Bayerischer Wald [online]. Grafenau: Nationalparkverwaltung Bayerischer Wald, 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-bayerischer-wald.de/>

Nationalpark Jasmund [online]. Born: Nationalpark Jasmund, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-jasmund.de/>

Nationalpark Eifel [online]. Schleiden-Gemünd: Nationalpark Eifel, 2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-eifel.de/>

Nationalpark Hainich [online]. Bad Langensalza: Nationalpark Hainich, 2007 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-hainich.de/startseite.html>

Nationalpark Harz [online]. Wernigerode: Nationalpark Harz, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-harz.de/>

Nationalparkamt Hunsrück-Hochwald [online]. Birkenfeld: Nationalparkamt Hunsrück-Hochwald, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-hunsrueck-hochwald.de/>

Nationalpark Kellerwald-Edersee [online]. Niedenstein: Cognito, 2012 [cit. 2016-04-1]. Dostupné z: <https://www.nationalpark-kellerwald-edersee.de/>

Nationalpark Müritz [online]. Hohenzieritz: Nationalpark Müritz, 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-jasmund.de/>

Nationalpark Sächsische Schweiz [online]. Bad Schandau: Nationalpark Sächsische Schweiz, 2013 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-saechsische-schweiz.de/>

Nationalpark Schwarzwald [online]. Seebach: Nationalpark Schwarzwald, 2014 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.schwarzwald-nationalpark.de/nationalpark/>

Nationapark Unteres Odertal [online]. Schwedt: Nationalpark Unteres Odertal, 2016 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-unteres-odertal.eu/>

Nationalpark Vorpommersche Boddenlandschaft [online]. Schwerin: DVZ Datenverarbeitungszentrum Mecklenburg-Vorpommern GmbH, 2016 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.nationalpark-vorpommersche-boddenlandschaft.de/vbl/index.php?article_id=1

Nationalpark Wattenmeer [online]. Hamburg: Nationalpark Wattenmeer, 2010 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.nationalpark-wattenmeer.de/>

Německo.světadíly.cz: Vorpommersche Boddenlandschaft - národní park [online]. Prostějov: weto.cz, 2016 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://nemecko.svetadily.cz/clanky/Vorpommersche-Boddenlandschaft>

Ostatní zdroje

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

Zákon č. 114/1992 Zákon o ochraně přírody a krajiny

Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege (Bundesnaturschutzgesetz - BNatSchG)

Přílohy

Příloha č. 1 Dotazník: Návštěvnost německých národních parků v SRN bavorskými základními a středními školami (Besuchshäufigkeit der Nationalparks in der BRD von Grund- und Mittelschulen aus dem Bundesland Bayern)

Dobrý den,

jmenuji se Kamila Doležalová a jsem studentkou Mendelovy univerzity v Brně v České Republice. Tímto dopisem bych Vás chtěla požádat o vyplnění následujícího krátkého dotazníku k mé závěrečné práci, ve kterém zkoumám návštěvnost německých národních parků bavorskými základními a středními školami.

Mockrát děkuji za Váš čas.

Guten Tag,

ich heiße Kamila Doležalová und bin Studentin an der Mendel-Universität in Brno in der Tschechischen Republik. Hiermit möchte ich Sie um Ihre Zeit und um die Ausfüllung eines nachfolgenden kurzen Fragebogens für meine Abschlussarbeit bitten, in welcher ich die Besuchshäufigkeit der Nationalparks in der BRD von Grund- und Mittelschulen aus dem Bundesland Bayern forsche.

Vielen Dank für Ihre Zeit.

- 1) Organizovala Vaše škola v posledních pěti letech exkurzi alespoň do jednoho národního parku na území Spolkové republiky Německo? (Hat Ihre Schule in den letzten fünf Jahren eine Exkursion in mindestens einen Nationalpark in der BRD organisiert?)
 - ja
 - nein

Pokud byla odpověď „ano“:

- 2) Šlo jednorázovou akcí nebo do národních parků pořádáte exkurze pravidelně? (Ging es um eine einmalige Veranstaltung oder unternehmen Sie regelmäßig Exkursionen in die Nationalparks?)

- ja (regelmässig)
 - nein (einmal)
- 3) Navštěvujete opakovaně jeden a ten samý národní park nebo národní parky střídáte? (Besuchen Sie wiederholt die selben Nationalparks oder wechseln Sie die?)
- die selben Nationalparks
 - wir wechseln die Nationalparks
- 4) Jaké národní parky Vaše škola navštívila/navštěvuje? (Welche Nationalparks besucht Ihre Schule/hat Ihre Schule besucht?)
- Nationalpark Bayerischer Wald
 - Nationalpark Berchtesgaden
 - Nationalpark Schwarzwald
 - Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer
 - Nationalpark Eifel
 - Nationalpark Hainich
 - Nationalpark Hamburisches Wattenmeer
 - Nationalpark Harz
 - Nationalpark Hunsrück-Hochwald
 - Nationalpark Jasmund
 - Nationalpark Kellerwald-Edersee
 - Nationalpark Vorpommersche Boddenlandschaft
 - Nationalpark Müritz
 - Nationalpark Sächsische Schweiz
 - Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer
 - Nationalpark Unteres Odertal
- 5) Co Vás vedlo k návštěvě právě těchto národních parků? (Was hat Sie gerade zum Besuch dieser Nationalparks geführt?)
- Gute Verkehrsverbindung
 - Akzeptable Entfernung
 - Barrierefreier Zutritt

- die Möglichkeit die bestimmten Tier- oder Pflanzarte
 - etwas anderes
- 6) Jak ve Vámi navštívených národních parcích hodnotíte následující (spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen, nespokojen, nejsem schopen ohodnotit). (Wie bewerten Sie in den von Ihnen besuchten Nationalparks Folgendes?)
- Aktivitäten für Kinder (spezielle Besichtigungen, Spielmöglichkeiten)
 - die Qualität des Infozentrums
 - die Hilfsbereitschaft des Personals
 - den barierfreien Zutritt
 - die Qualität der touristischen Pfade (Markierung, Zustand, Anzahl)
- 7) Co se Vám v navštívených národních parcích nejvíce líbilo? (Was hat Ihnen in den besuchten Nationalparks am besten gefallen?)
- 8) Bylo zde něco, co nebylo podle Vašich představ a co byste rádi změnili? (War dort etwas, was Ihren Vorstellungen nicht entsprach und was Sie gern ändern würden?)
- 9) Haben Sie vor, in der Zukunft einen weiteren Nationalpark in der BRD zu besuchen?
- ja (welchen Nationalpark und warum gerade diesen Nationalpark?)
 - nein

Pokud byla odpověď „ne“:

- 2) Z jakého důvodu jste neorganizovali žádnou exkurzi do národních parků na území Spolkové republiky Německo? (Aus welchem Grund haben Sie keine Exkursion in die Nationalparks auf dem Gebiet der BRD organisiert?)
- Mangel an den Finanzmitteln
 - Große Entfernung
 - Schlechte Verkehrsmöglichkeiten
 - Wir haben darüber nicht nachgedacht

- 3) Plánujete v budoucnu návštěvu nějakého národního parku na území Spolkové republiky Německo? (Haben Sie vor, in der Zukunft einen Nationalpark in der BRD zu besuchen?)
- ja
 - nein
- 4) Který národní park plánujete navštívit a proč? (Welchen Nationalpark möchten Sie besuchen und warum?)
- Nationalpark Bayerischer Wald
 - Nationalpark Berchtesgaden
 - Nationalpark Schwarzwald
 - Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer
 - Nationalpark Eifel
 - Nationalpark Hainich
 - Nationalpark Hamburisches Wattenmeer
 - Nationalpark Harz
 - Nationalpark Hunsrück-Hochwald
 - Nationalpark Jasmund
 - Nationalpark Kellerwald-Edersee
 - Nationalpark Vorpommersche Boddenlandschaft
 - Nationalpark Müritz
 - Nationalpark Sächsische Schweiz
 - Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer
 - Nationalpark Unteres Odertal

5) Kdybyste měli možnost navštívit s dětmi jakýkoliv národní park na území Spolkové republiky Německo, jaký by to byl? Uved'te prosím důvod, proč právě tento národní park. (Wenn Sie die Möglichkeit hätten, mit den Kindern einen beliebigen Nationalpark in der BRD zu besuchen, welcher Nationalpark wäre das? Führen Sie bitte auch an, warum.)

- Nationalpark Bayerischer Wald
- Nationalpark Berchtesgaden
- Nationalpark Schwarzwald
- Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer
- Nationalpark Eifel
- Nationalpark Hainich
- Nationalpark Hamburisches Wattenmeer
- Nationalpark Harz
- Nationalpark Hunsrück-Hochwald
- Nationalpark Jasmund
- Nationalpark Kellerwald-Edersee
- Nationalpark Vorpommersche Boddenlandschaft
- Nationalpark Müritz
- Nationalpark Sächsische Schweiz
- Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer
- Nationalpark Unteres Odertal